

**Hiljaiset tauot venäjänkielisten henkilöiden suomenkielisessä
puheessa**

Maisterintutkielma

Venla Lintunen

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

3.11.2016

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Venla Lintunen	
Työn nimi – Title Hiljaiset tauot venäjänkielisten henkilöiden suomenkielisessä puheessa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level maisterintutkielma
<p>Tutkin taukoja venäjänkielisten henkilöiden suomenkielisessä puheessa. Aineistona on 32 Yleisten kielitutkintojen keskitason tasoarvion kolme ja neljä saaneiden henkilöiden puhenäytettä. Puhenäytteet kestävät noin kaksi minuuttia, ja ne ovat yksinpuheluita, joissa kokeen osallistuja puhuu annetusta aiheesta pienen valmisteluajan jälkeen. Tutkimukseen valikoituneista näytteistä suurimmassa osassa puhutaan liikunnan merkityksestä elämässä, mutta muistakin samantasoisista aiheista puhutaan.</p> <p>Suomea toisena kielenä puhuvien taukoja ei ole aiemmin tutkittu, vaikka tauot ovat tärkeä osa sujuvuutta, ja puheen prosessoinnin ilmiönä ne ovat suomen toisena kielenä -opetukselle merkityksellisiä. Tauot mainitaan myös Yleisten kielitutkintojen arviointikriteereissä sujuvuuden kohdalla, missä todetaan, että tasoarvion kolme saaneilla taukoja on paljon, kun taas tasoarvion neljä saaneilla niitä on harvoin.</p> <p>Tutkimuksessani tutkin taukoja monella eri tasolla: sitä, millaisissa kohdissa taukoja pidetään, mitä sanaluokkia taukojen edellä ja jäljessä on, ovatko tauot sujuvia vai epäsujuvia ja mitä sija- ja verbimuotoja taukojen jälkeen esiintyy. Suurin osa tauoista sijoittuu tutkimuksessani lausumien sisälle, joten suurin osa tauoista on epäsujuvia. Hiljaisten taukojen edellä ja jäljessä täytetyt tauot ja partikkelit ovat yleisimpiä, kun taas sijamuodoista yleisin on nominatiivi ja verbimuodoista indikatiivin preesens.</p> <p>Tulokset osoittavat, että sekä tasoarvion kolme että neljä saaneet pitävät taukoa huomattavan osan puheestaan, keskimäärin yli 40 sekuntia kahdesta minuutista. Odotusten vastaisesti tasoarvion neljä saaneet pitävät taukoja useammin kuin tasoarvion kolme saaneet, mutta nelosen saaneilla tauot ovat keskimäärin lyhyempiä ja puhenopeus on suurempi kuin kolmosen saaneilla. On mahdollista, että nelosen saaneiden lyhyempiin taukoihin ei arvioinnissa kiinnitetä yhtä paljon huomiota kuin kolmosen saaneiden pidempiin taukoihin, ja nopeamman puhenopeuden vuoksi taukoja ehtii pitää enemmän sen häiritsemättä niin paljon puhetta.</p>	
Aika – Month and year syyskuu 2016	Sivumäärä – Number of pages 61
Asiasanat – Keywords suomi toisena kielenä, tauot, sujuvuus, epäröinti, virhe	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston Kielten laitos	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällysluettelo

2 TEORIATAUSTA	6
2.1 Keskeisiä käsitteitä	6
2.2 Läheisiä kotimaisia tutkimuksia	7
2.3 Tauko ja sen ominaisuudet	9
2.5 Tauot ymmärtämistä auttamassa.....	18
2.8 Tauot ei-äidinkielisessä puheessa	19
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	22
4 AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET	25
4.1 Taukojen määrä ja puhenopeus	25
4.2 Tauon paikka	27
4.2.1 Tauon sijainti	27
4.2.2 Lausumien välissä oleva tauko	30
4.2.3 Lausumien sisällä oleva tauko	31
4.2.4 Sanan sisällä oleva tauko	32
4.2.5 Kahden saman sanan osien välillä oleva tauko.....	33
4.2.6 Muu tauko	34
4.2.7 Tauon jälkeiset sanaluokat	35
4.2.8 Tauon jälkeiset sija- ja verbimuodot.....	42
4.3 Epäsujuva ja sujuva tauko	45
4.3.1 Sujuva tauko.....	46
4.3.2 Epäsujuva tauko	47
4.4 Täytetyt tauot	49
5 PÄÄTELMÄT.....	51
LÄHTEET	55
LIITTEET.....	59

1 JOHDANTO

Tauot ovat tärkeä osa spontaania puhetta. Niitä esiintyy niin sujuvassa kuin epäsujuvassakin puheessa, sillä ne ovat puheen luonnollinen ilmiö (mm. Goldman-Eisler 1968). Erinäisissä tutkimuksissa on havaittu, että kieltä toisena kielenä puhuvat pitävät puheessaan enemmän taukoja kuin äidinkielliset puhujat, ja toista kieltä puhuvien tauot eroavat laadultaan äidinkiellisten pitämistä tauoista (mm. Cenoz 1998; Genc, Mavasoglu ja Bada 2011).

Tässä tutkimuksessa tutkin taukoja venäjänkielisten henkilöiden suomenkielisessä puheessa. Taukoja on ulkomailla tutkittu paljonkin jo 1950- ja 1960-luvuilta lähtien (esim. Goldman-Eisler) mutta Suomessa tutkimusta ei ole tehty vielä kovin paljon. Taukoja on Suomessa tutkinut mm. Ullakonoja, joka on tutkinut taukoja suomalaisten opiskelijoiden venäjänkielisessä luetussa puheessa (2008, 2009, 2011). Suomea toisena kielenä puhuvien pitämiä taukoja ei sen sijaan ole ennen tutkittu. Tutkimusaiheestani tekee relevantin se, että tauot ovat merkittävä osa suomenoppijan puhetta, ja niiden syitä olisi hyvä ymmärtää laajemmin etenkin suomen kielen opettajana. Lisäksi taukojen tutkiminen on oleellista sujuvuuden tutkimuksen kannalta, ja tauot ovat puheen prosessoinnin ilmiönä tutkimisen arvoisia.

Aineistona minulla on Yki-korpukselta otettuja Yleisten kielitutkintojen puhumisen keskitason kokeesta tasoarvion 3 ja 4 saaneiden henkilöiden puhenäytteitä, jotka ovat tasoarviokohtaisesti melko homogeenisiä. Yleisistä kielitutkinnoista kerron tarkemmin luvussa 3.

Myös Yleisten kielitutkintojen arvostelukriteereissä mainitaan tauot, mikä entisestään vahvistaa tutkimukseni motiivointia. Yleiset kielitutkinnot ovat nimensä mukaisesti kielitutkintoja, jotka ovat avoimia kaikille ja joissa on kolme tasoa: perustaso, keskitaso ja ylin taso. Niistä tutkin tutkimuksessani keskitasoa, eli tasoarvion kolme (Eurooppalaisen viitekehyksen B1) ja neljä saaneiden henkilöiden puhetta. Puhumisen tasoarvion kolme saamiselle on muiden joukossa seuraava kriteeri: *”Pystyy ilmaisemaan itseään ymmärrettävästi ja suhteellisen helposti ilman apua. Tauot, jotka johtuvat puheen muotoiluun liittyvistä ongelmista, ovat yleisiä etenkin pidemmissä yhtäjaksoisissa tuotoksissa.”* Tasoarvion neljä saamiselle on seuraava kriteeri: *”Puhuu suhteellisen sujuvasti. Pitkät tauot ovat harvinaisia vaikka epäröintiä voi esiintyä rakenteita ja ilmauksia etsiessä.”* Kuten arvosteluperusteista on luettavissa, tasoarvion kolme ja neljä saaneilla pitäisi arvosteluperusteiden perusteella olla jonkin verran eroa tauoissa, sillä kolmosen saaneilla taukojen pitäisi olla yleisiä ja nelosen saaneilla harvinaisia.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisissa kohdissa venäjänkieliset henkilöt pitävät taukoja suomenkielisessä puheessaan, ja kuinka pitkiä nämä tauot ovat?
2. Miten Yleisessä kielitutkinnossa tasoarvion 3 ja 4 puhumisesta saaneiden venäjänkielisten henkilöiden tauot eroavat toisistaan?

Tutkin taukojen paikkoja muun muassa sen mukaan, mikä sanaluokka taukojen edellä ja jäljessä tulee, ovatko tauot sujuvia vai epäsjuvia ja minkälaisessa paikassa tauot sijaitsevat. Olen tutkinut taukojen jälkeisiä sija- ja verbimuotoja ja miten eri taitotasolle arvioidut henkilöt eroavat tauoiltaan.

Toinen luku on teoriatausta, jossa keskityn kuvailemaan aiempaa tutkimusta. Kolmannessa luvussa kerron aineistosta ja menetelmistä, ja neljännessä luvussa puolestaan on vuorossa aineiston analyysi. Viimeisessä eli viidennessä luvussa kokoan tutkimustani vielä yhteen Päätelemät-luvussa.

2 TEORIATAUSTA

Tässä luvussa käsittelen tutkimukseeni liittyviä käsitteitä ja läheisiä aiheita käsitteleviä tutkimuksia. Käsittelen tärkeitä käsitteitä, joita ovat sujuvuus ja epäsujuvuus (e. *fluency* ja *disfluency*), väärät aloitukset (e. *false starts*), epäröinti (e. *hesitation*), itsekorjaus (e. *self-repair*) ja täytetty tauko (e. *filled pause*). Muissa alaluvuissa käsittelen läheisiä kotimaisia tutkimuksia, taukoja tutkimuksissa, taukoja ei-äidinkielisessä puheessa, täytettyä taukoa, taukoja ymmärtämisen apuvälineinä ja sujuvia ja epäsujuvia taukoja.

2. 1 Keskeisiä käsitteitä

Käytän tässä tutkimuksessa käsitettä lausuma, joka on lausetta vastaava kokonaisuus puheessa. Lausumalla ei ole tiettyä pituusrajoitusta, vaan se voi vaihdella yhden partikkelin ja usean lauseen pituisen yksikön välillä. Lausuma muodostaa kuitenkin aina pragmaattisen kokonaisuuden, jonka merkitys kumpuaa kontekstista. Lausumassa on yleensä myös yhtäjaksoinen sävelkulku. (Hakulinen 1997: 37; ISK 2004: 957–958.)

Tärkeä taukoihin liittyvä ilmiö on sujuvuus (e. *fluency*), joka voi arkisimmillaan tarkoittaa äidinkielisen kaltaista puhetta, monimutkaisempaa yhdistelmää puhujan tauoista ja epäröinnistä, tarkkuudesta, kieliopista ja idiomaattisuudesta jne. Sujuvuutta käytetään myös synonyymina kielen tehokkaalle käytölle. Fulcherin mukaan taukojen tiheys, niiden paikat ja syyt ovat keskeisiä sujuvuuden määrittelyssä. (Wood 2010: 9–11.)

Täytetty tauko (e. *filled pause*) on Baileyn ja Ferreran mukaan yleisin keskeytys tai epäsujuvuus sujuvassa puheessa. Se voi olla englannin kielessä esimerkiksi *uh* tai *um*. Täytetyt taukoja tuotetaan monista syistä, kuten keskeytysten ehkäisemiseksi tai jotta saataisiin ylimääräistä aikaa suunnitella. (Bailey & Ferrera 2007:487.)

Epäröinti (e. *hesitation*) tarkoittaa puutetta tai häiriötä puheessa, vaikka epäröinti-ilmiö voikin olla tarpeellinen lisuke spontaanille puheelle erityisesti tehokasta ja selvää ilmaisua varten (O’Connell & Kowal 1980: 9). Epäröinti voi sisältää esimerkiksi hiljaisia ja täytettyjä taukoja tai muuta sanan osittaista toistoa.

Itsekorjaus (e. *self repair*) tarkoittaa ISK:in mukaan puhutun kielen ilmiötä, jossa puhuja korjaa tai tarkentaa juuri sanomaansa. Tällöin voidaan vaihtaa aloitettu sana tai ilmaus johonkin toiseen (korvaava itsekorjaus) tai aloittaa keskeytetty sana uudestaan niin, että mukaan tulee jotain uutta (lisäävä itsekorjaus). Itsekorjaus voi ilmetä keskellä mitä tahansa rakennetta

tai sanaa, ja sen aloittaa jokin prosodinen merkki kuten sanan katkos, tauko tai äänteen venytys. Myös partikkeli voi osoittaa alkua. Partikkeleita, joita käytetään itsekorjauksessa, kutsutaan myös suunnittelupartikkeleiksi. (ISK 2004: 1074.)

Väärät aloitukset (e. *false starts*) tarkoittavat sitä, että puhuja aloittaa sanomaan sanan tai useampia, mutta aloittaakin alusta ja vaihtaa sen tai ne sitten toiseen Toisaalta väärä aloitus voi olla myös sama sana kuin se, mitä on tarkoitettu, jolloin kyse on ennemminkin toistosta. (Fox Tree 1995: 710). Väärä aloitus voi olla esimerkiksi seuraavanlainen: *puu puutarha*.

Puheen epäsujuvuudet (e. *disfluencies/ dysfluencies*) tarkoittavat sujuvan puheen katkaisevia ilmiöitä, jotka eivät lisää merkityksiä puheeseen. Niitä ovat esimerkiksi pitkät tauot, toistetut sanat tai fraasit ja täytetyt tauot kuten englannin kielen *uh* tai *um*. Kaikki tauot eivät ole epäsujuvia, mutta sujuvia ja epäsujuvia taukoja on vaikea erottaa toisistaan. (Fox Tree 1995: 709–710.) Spontaanissa puheessa on keskimäärin 6 epäsujuvuutta per 100 sanaa (Brennan & Schober 2001: 274). Brennanin ja Schoberin mukaan (2001: 275) kuulijat eivät kuitenkaan pidä epäsujuvuuksia häiritsevinä.

2.2 Läheisiä kotimaisia tutkimuksia

Toivola (2011: 12–13) on tutkimuksessaan tutkinut vieraan aksentin arviointia. Hänen mukaansa täysin äidinkieliseltä kuulostava puhe on nykykäsityksen mukaan tarpeetonta. Hän kertoo, että äidinkielen puhuja erottaa vieraan aksentin hyvinkin lyhyestä ääninäytteestä. Hän tutkii tätä kuuntelukokeella. Toivolan mukaan ei ole olemassa tietoa siitä, mitkä kaikki tekijät vaikuttavat aksentin vahvuuteen. Toivola tutkii myös vieraan aksentin ja sujuvuuden yhteyttä. Lisäksi hän on tutkinut taukojen ja puhenopeuden yhteyttä. Hänen tutkimuksessaan puhenopeus pieneni samalla kun taukojen määrä kasvoi. Lisäksi hänen aineistossaan hitaimmilla puhujilla on myös lyhimmät taukojen kestot. Kuitenkin suomalaisilla puhujilla kaikkien tyhjien taukojen kestot olivat keskimäärin suurempia kuin venäjänkielisillä, mutta suomenkielisten puhenopeus oli suurempi. Kaikkein hitaimmilla puhujilla, venäläisillä, oli kaikkein lyhyimmät tauot. Suomalaisten puhujien virkkeiden väliset tauot olivat hieman pidempiä. Suomalaisilla puhujilla nopeampi puhe yhdistyi lyhyempiin virkkeiden välisiin taukoihin. (Toivola 2011: 95–98.)

Leinonen (2015: 13–14) on väitöskirjassaan tutkinut vieraan aksentin arviointia nuorten näkökulmasta suomen kielessä. Leinosen (2015: 16) mukaan vieras aksentti on kuultavissa oleva ominaisuus, jonka vaikutelma syntyy erilaisten äänteellisten ja prosodisten piirteiden

variaatiosta. Vierasta aksenttia käyttävä voi puhua kieliopillisesti oikein, mutta kuulija havaitsee siinä silti jotain vierasta. Tutkimuksessa nuoret ammattikoululaiset arvioijat havaitsivat monenlaisia vieraaseen aksenttiin liittyviä ilmiöitä maahanmuuttajien puheessa. He mainitsivat mm. ääntämisen, sanojen taivutuksen, sössöttämisen ja kertoivat havaintoja myös ymmärrettävyyteen ja sujuvuuteen liittyvistä aiheista. Jotkut totesivat, että vierauden vaikutelmaa on vaikea sanoa. (Leinonen 2015: 102–103) Hyvässä suomen kielessä vastaajat painottivat ymmärrettävyyteen ja sujuvuuteen liittyviä seikkoja. Tärkeimmäksi asiaksi todettiin se, että puheesta saa selvää. Väitöskirjan nimen mukaisesti ”riittää kun saa selvää.” (Leinonen 2015: 104–105). Kappaleessa, jossa arvioidaan erilaisia puheen ominaisuuksia, on tutkimuslomakkeessa mainittu myös taukojen määrä. Mm. taukojen vähäisen määrän perusteella eräs puhuja oli luokiteltu selkeästi muita paremmaksi puhujaksi. Myös liian vähäinen taukojen määrä vaikutti puheen arviointiin huonontavasti. Taukojen määrä olikin vahvasti yhteydessä hyvään suomeen. (Leinonen 2015: 108–109.)

Stenberg (2012: 13–14) on maisterintutkielmassaan tutkinut venäläisten maahanmuuttajien suomen kielen intonaatiota. Vaikka tutkimus ei sinällään liity taukojen tutkimukseen, käsittelee se kuitenkin venäläisten maahanmuuttajien suomen oppimista ja on siksi relevantti tutkimukselleni. Stenberg ei löytänyt juurikaan eroja suomalaisten ja venäläisten intonaatiosta, vaikka venäläisillä näyttää olevan selkeämmät ja yhtenäisemmät intonaatiomallit käytössään silloinkin, kun lauseiden kestot ovat suomalaisilla ja venäläisillä samat. Tätä voi osittain selittää sillä, että suomalaisilla samalle ajalle mahtuu paljon useampia sanoja kuin venäläisillä. Venäläisillä suomen kieleen yhdistetyt intonaatiomallit tulivat selkeämmin esiin kuin suomalaisilla, jotka ehkä puhuivat niin kuin halusivat kielitaidon riittäessä sanomaan mitä tahansa. (Stenberg 2012: 116–117.)

Markkanen on pro gradu -työssään tutkinut venäjänkielisten henkilöiden uudelleenaloituksia keskitason koevastauksissa Yleisessä kielitutkinnossa. Hän vertailee ylemmän ja alemman tasoarvion saaneiden henkilöiden vastauksia. (Markkanen 2010: 1). Hän on tutkinut itsekorjauksia keskusteluanalyysin kautta (Markkanen 2010: 4). Markkasen tutkimuksessa alemmalla tasolla (taso 3) uudelleenaloituksia oli 3,47 %, kun taas ylemmällä tasolla (taso 4) uudelleenaloituksia oli 3,77 % kaikista sanoista (2010: 41). Markkasen tutkimuksessa on neljänlaisia uudelleenaloituksia: korvaavia, lisääviä, hylkääviä itsekorjauksia ja nollakorjauksia. Nollakorjauksilla Markkanen tarkoittaa korjausta, jossa toistetaan sama sana tai samat sanat uudestaan. (2010:42) Itsekorjauksia oli Markkasen tutkimuksessa monenlaisia, lyhimät yhden morfeemin korvaamisia ja pisimmät kokonaisten lausumien hylkäämisiä (Markkanen 2010: 48). Markkasen tutkimusaineisto on samasta korpuksesta kuin omanikin, ja vieläpä

samoilta taitotasoilta. Lisäksi Markkanen on tutkinut venäjänkielisiä henkilöitä, kuten tässäkin tutkimuksessa tehdään.

Tutkimukselleni läheisin kotimainen tutkimus on Ullakonojan. Ullakonoja (2011: 13) on tutkinut suomalaisten opiskelijoiden prosodista kehitystä venäjän kielessä Venäjällä vietytyn ajan jälkeen. Hän tutkii muun muassa sitä, kuinka yleisiä tauot ja epäsujuvuus ovat ei-äidinkiellisessä lukupuhunnassa ja millainen yhteys tauoilla ja sujuvuudella on toisiinsa venäjää opiskelevien suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden luetussa puheessa. Tulosten mukaan tauottaminen on indikaattori vieraan kielen puheen sujuvuudelle, ja sujuvuus parani, kun opiskelijat asuivat jonkin aikaa Venäjällä. (Ullakonoja 2008: 339–342.). Ullakonojan (2009: 53) mukaan venäjän kielessä on mahdollista pitää tauko keskellä sanaa, kun puhuja haluaa korostaa tiettyä tavua tai artikuloida erityisen selvästi.

2.3 Tauko ja sen ominaisuudet

Cecotin mukaan Hargrove ja McGarr määrittelevät tauot ajanjaksoina, joina akustista signaalia ei esiinny ainakaan 0.2–0.27 sekuntiin. Taukoihin viitataan hiljaisuutena, epäröintinä tai käännekohtina. Cecotin mukaan Simone puolestaan jakaa tauot yksittäisiin (e. *individual*) taukoihin ja toiminnallisiin (e. *functional*) taukoihin. Yksittäiset tauot ovat satunnaisia hiljaisia hetkiä, jotka johtuvat viestinnällisistä tarkoituksista, ja toiminnalliset tauot sijaitsevat kieliopillisissa käännekohtissa, useimmiten sanojen ja lauseiden rajoilla. On olemassa myös kolmas taukotyyppi, epäröintitauot (e. *hesitation pauses*), jotka ilmenevät ei-kieliopillisissa käännekohtissa. Epäröintitauot voi jakaa täytettyihin ja ei-täytettyihin taukoihin. (Cecot 2001: 65)

Tauon funktiona dialogisessa keskustelussa on vuoron vaihtuminen. Jos puhuja ei halua vuoron vaihtuvan, hän voi jatkaa lausumasta seuraavaan ilman taukoa ja pitääkin tauon keskellä seuraavaa puheenvuoroa. Lauseen keskellä olevan tauon merkityksenä onkin dialogisessa vuoron varaaminen, sillä lauseensisäisten taukojen aikana puheenvuoro ei useimmiten vaihdu. (Kylänpää 1982: 105.) Omassa tutkimuksessani lausuman keskellä olevilla tauoilla on sen sijaan muu merkitys kuin vuoron pitäminen, sillä tutkimusaineistoni koostuu yksinpuheluista, joissa vuoron menettämisen vaaraa ei ole.

Chafen (1980: 178–179) mukaan spontaanissa puheessa epäröintitauot ovat monikäyttöisiä: ne voivat tarkoittaa sitä, että mietitään, mitä sanoa seuraavaksi, tai sitten mietitään viestin muodostamista, eli kuinka sanallistaa jotain, mikä on puhujan mielessä. Deesen (1980:77)

mukaan puolestaan epäröintitauot ovat lähisuunnittelun ja kieliopillisen suunnittelun paikkoja enemmän kuin laajan diskurssisen suunnittelun paikkoja. Goldman-Eislerin (1968: 23) mukaan tauot ovat yleisempiä epäröinnin kuin hengityksen vuoksi. Mitä pidempiä ja mitä tiheämmin taukoja on, sitä hitaampi on puheen kokonaisnopeus (Goldman-Eisler 1968: 24).

Corleyn ja Stewartin (2008: 2) mukaan epäröinti-ilmio on yleisintä ääntämisen tai fraasin alussa, luultavasti seurauksena suuremmasta vaatimuksesta suunnitteluprosessille näissä kohdissa. Yleisimmin viivytykset ovat yhteydessä siihen, että mietitään mitä sanoa seuraavaksi. Myös kysymykseen vastaaminen voi aiheuttaa epäröintiä, kuten hiljaisen tai täytetyn tauon. (Corley & Stewart 2008: 6.)

Goldman-Eisler (1968: 13) jakaa tauot kuuteen kieliopilliseen kohtaan: 1. Luonnolliset välimerkkien paikat, kuten lauseen loput, 2. konjuktin edellä, 3. ennen relatiivi- ja interrogaatiivipronominia, 4. kun kysymys on epäsuora tai vihjattu, 5. ennen adverbialaisia ajanilmaisuja kuten *kun*, *miten* ja *missä* ja 6. kun kokonaisia paranteesillisiä viittauksia tehdään. Lisäksi Goldman-Eisler (1968: 13) mainitsee neljää eri tyyppiä epäkieliopillisiä taukoja: 1. Kun tauko on keskellä fraasia tai sen lopussa, 2. Kun tauko on kahden toistetun sanan tai fraasin välillä, 3. Kun tauko on keskellä verbien yhteenliittymää, ja 4. Kun lauseen rakenne keskeytyy harjinnan tai väärän aloituksen takia. Goldman-Eislerin (1968: 14) mukaan 55 % tauoista oli kieliopillisissa kohdissa ja 45 % epäkieliopillisissa paikoissa. Spontaanin puheen tauotus myös eroaa luetusta tekstistä (Goldman-Eisler 1968: 31).

Goldman-Eisler (1968: 15) toteaa taukojen pituudesta neljä seikkaa: 1. Yksittäisten taukojen pituudet olivat erilaisia eri yksilöillä, 2. Taukojen pituus jakautui puheen tyyppin perusteella, 3. Tauot eivät keskusteluissa olleet pidempiä kuin kolme sekuntia ja 99 % oli lyhyempiä kuin kaksi sekuntia ja 4. Materiaalin tuttuus vähensi taukojen määrää ja tiheyttä. Hän toteaa, että vähiten valmistellussa puheessa 50 % puheesta oli pilkkoutunut alle kolmen sanan mittaisiin fraaseihin, 75 % alle viiden sanan fraaseihin, 80 % alle kuuden sanan fraaseihin ja 90 % alle kymmenen sanan fraaseihin ja yli kymmenen sanan mittaiset osat muodostivat vain 10 % puheesta (Goldman-Eisler 1968: 17). Sujuvimmillaan kaksi kolmasosaa puheesta muodostuu alle kuuden sanan mittaisista osista (Goldman-Eisler 1968: 17–18).

Maclay ja Osgood (1959: 20) toteavat, että taukoilmio on itsessään tietyllä tavalla merkityksetön tapahtuma, vaikka lingvistit mainitsevatkin tauot usein ja vaikka tauot palvelevat identifioimaan kielellisesti merkityksellisiä yksiköitä, kuten foneemien, morfeemien, sanojen, fraasien ja lauseiden käännekohtia. Tauon fyysinen luonne määritellään harvoin. Vaikka tauot limittyvät epäröintiin, tauon ja epäröinnin välillä on yksi perustavanlaatuinen ero: epäröinti viittaa tapahtumiin, jotka ovat suhteellisen selvästi ja helposti tunnistettavissa, kun taas kään-

nekohtatauot ovat kestoaltaan lyhyitä ja paljon hankalampia tarkkailtavia ja tallennettavia. Lisäksi epärointi keskeyttää usein puheen virran, kun taas käännekohtatauot eivät. Maclay ja Osgood mainitsevat, että myös Freud on tutkinut epärointi-ilmiötä ja toteaa, että epärointi, venytetty hiljaisuus ja puheen häiriöt indikoivat, että potilaan ahdistuspistettä on koskettu (1959: 21). Maclay ja Osgood listaavat tutkimuksensa perusteella epäroinnin tyypeiksi toistot, väärät aloitukset, täytetyt tauot ja täyttämättömät tauot (1959: 24). Heidän tutkimuksessaan suurin osa täytetyistä ja täyttämättömistä tauoista sijoittui sanan rajoille (Maclay & Osgood 1959: 27). Lisäksi täytetyt tauot sijaitsivat usein ennen toimintasanoja, kun taas täyttämättömät tauot sijaitsivat ennen leksikaalisia sanoja (Maclay & Osgood 1959: 33).

Mattys, Pleydell-Pearce, Melhorn ja Whiteeross (2005: 958) tutkivat sitä, miten kuulijat tunnistavat 0.2 sekunnin mittaiset tauot puheesta, kun heitä pyydetään tunnistamaan tämän mittaiset tauot viimeisistä puhutuista lauseen sanoista. He totesivat, että havainnointiin vaikutti leksikaalis-semanttinen informaatio, jota saatiin lauseista (Mattys, Pleydell-Pearce, Melhorn & Whiteeross 2005: 958).

Ullakonoja (2009: 52) on koontanut taukojen perusteet seuraavanlaiseksi taulukoksi (vapaa käänös).

Taulukko 1. (Ullakonoja 2009: 52)

Luokittelun perusta	Taukotyytit
Ilmakulun intensiteetti	hiljainen tauko, matalan äänen tauko, täytetty tauko
Tauon syy	tarkoituksellinen tauko, tarkoitukseton tauko epärointitauko korjauksen tai toiston tauko suunnittelutauko hengitystauko, ei-hengitystauko emotionaalinen tauko painotustauko
Havainto/ tuottaminen	puhujalle relevantti tauko, kommunikaatiolle relevantti tauko, kuulijalle relevantti tauko auditorinen tauko, akustinen tauko havaittu tauko, fyysinen tauko psykologinen tauko= tosiasiallinen tauko

Tauon paikka	intesegmentiaalinen tauko, intrasegmentiaalinen tauko, tavutauko, sanatauko, rakennetauko, syntaktinen tauko, ei-syntaktinen tauko, sujuva tauko, epäsujuva tauko
--------------	---

Zellner (1994: 46–48) toteaa tauoilla olevan monia syitä. Tauot voivat heijastella kognitiivista aktiivisuutta. Tässä tapauksessa tauot tarjoavat ylimääräistä aikaa ajatella, jolloin lopullinen tuotos voidaan suunnitella ja tuottaa. Tämä hypoteesi selittää joitakin tavallisia havaintoja, kuten sen, että puhuja miettii kauan ennen selvää ja hyvinrakennettua vastausta. Toisaalta joskus voidaan havaita, että puhuja yrittää vastata kerralla, mutta hänen täytyykin pysähtyä selventääkseen viestinsä. Tässä tapauksessa puhe on niin sanotusti juossut kognitiivisen aktiviteetin edelle. Toinen syy tauoille on se, että ne toimivat maamerkkeinä väleille. Esimerkiksi Grosjean ja Deschamps ovat vuonna 1975 osoittaneet, että mitä kompleksisempi kommunikatiivinen tehtävä on, sitä enemmän ilmenee taukoja. Jakamalla puhetta pienempiin osiin tauot luultavasti auttavat paljon puheen ymmärtämistä. Myös tapauskohtaiset rajoitteet voivat vaikuttaa taukoihin. Esimerkiksi meluisassa huoneessa on vaikeampi sanoa sanottavansa kuin hiljaisessa huoneessa. Mitä vaikeampi kommunikatiivinen tilanne, sitä enemmän taukoja ja epäröintiä on. (Zellner 1994:46–48.)

Zellner (1994: 48–49) jakaa puhujat kahteen tyyppiin. Ei-änkyttävien hiljaiset ja täytetyt tauot ovat yleensä syntaktisilla tai prosodisilla rajoilla. Patologinen änkyttäjä sen sijaan tuottaa epäsujuvuuksia, jotka usein sijoittuvat kauas syntaktisista tai prosodisista rajoista.

Duez (1985: 377) on tutkinut hiljaisia taukoja kolmessa eri genressä: poliittisissa puheissa, poliittisissa haastatteluissa ja epävirallisissa haastatteluissa. Duezin (1985: 380–381) tutkimuksesta löytyi neljänlaisia taukoja: lausahduksen rajoilla oleva tauko, lauseiden rajoilla oleva tauko, rakenneosien rajalla oleva tauko ja rakenneosien sisällä oleva tauko. Kolmenlaisia parametrejä katsottiin hiljaisista tauoista: kesto, vahvuus ja perustavanlaatuisen taajuus (Duez 1985: 381). Duezin (1985: 388) mukaan sekä tavallisessa että tietokoneella luodussa puheessa olevat tauot havaittiin 70 % tarkkuudella samalla tavalla. Odottamattomia taukoja, kuten rakenneosien sisällä olevia taukoja, ei havaittu yhtä suurella todennäköisyydellä kuin muita. Myöskään epäröinnin yhteydessä olevia taukoja ei havaittu yhtä helposti. (Duez 1985: 388.)

Beattie ja Butterworth (1979: 204) tutkivat sanojen taajuuden ja taukojen yhteyttä. Heidän tutkimuksessaan epäröiviksi sanoiksi laskettiin ne, joita edelsi hiljainen tai täytetty tauko, ja sujuviksi sanoiksi ne, joita ei edeltänyt hiljainen tai täytetty tauko. He havaitsivat, että epä-

röivät sanat olivat taajuudeltaan epäsäännöllisempiä kuin sujuvat sanat (Beattie & Butterworth 1979:206). Kontrolloidussa kokeessa eroja ei kuitenkaan juuri ollut (Beattie & Butterworth 1979: 207). Beattie ja Butterworth päätyivät viiteen päätelmään spontaanista puheesta: 1. Sanat, joilla on pieni kontekstuaalinen todennäköisyys, ovat todennäköisemmin epäröiviä kuin todennäköisemmät sanat, 2. Taajemmin esiintyvät sanat ovat harvemmin epäröiviä kuin vähemmän taajasti esiintyvät sanat, 3. Sanat, joilla on matala kontekstuaalinen todennäköisyys, ovat huomattavasti epäsäännöllisempiä kuin korkean kontekstuaalisen todennäköisyyden sanat, 4. Kun kontekstuaalinen todennäköisyys pidetään tasaisena, epäröivillä ja sujuvilla leksikaalisilla yksiköillä ei ole merkittävää eroa, ja 5. Kun sanataajuus pidetään tasaisena, matalan kontekstuaalisen todennäköisyyden sanat ovat luultavammin epäröiviä kuin korkeamman kontekstuaalisen todennäköisyyden sanat. (Beattie & Butterworth 1979: 208.)

Heldner ja Edlund (2010: 555) tutkivat taukojen, aukkojen ja päällekkäisyyksien (*pause*, *gap* ja *overlap*) kestollisia аспекteja kolmessa eri keskusteluaineistossa vuoronottamisen näkökulmasta. He tutkivat sekä yhden puhujan välejä (tauot) että kahden puhujan välisiä välejä (aukot ja päällekkäisyys). Heidän tutkimuksensa mukaan (Heldner & Edlund 2010: 562) vuoronvaihdot ilman aukkoa ja päällekkäisyyttä muodostivat vain yhden prosentin kaikista tapauksista. Yleisin puhujien välinen väli oli n. 0.2 sekunnin mittainen vähäinen aukko. Päällekkäisyydet puolestaan edustivat n. 40 % koko aineiston puhujien välisistä väleistä. Heldner ja Edlund (2010: 563) havaitsivat myös, että 70–82 % kaikista puhujien välisistä väleistä oli alle 0.5 sekuntia ja 82–95 % kaikista väleistä oli alle yhden sekunnin. Taukoja, eli saman puhujan puheen välissä olevia välejä, oli aineistossa enemmän kuin aukkoja. Tauoilla oli myös keskimäärin pidemmät kestot kuin aukkoilla.

Butterworth (1975: 75) on tutkinut epäröintiä ja semanttista suunnittelua puheessa. Hänen kokeessaan kahdeksan brittiläistä englantia puhuvaa miestä puhui poliittisten asioiden puolesta tutkijan suhtautuessa aiheeseen joko positiivisesti tai negatiivisesti (Butterworth 1975: 77). Tulosten mukaan puhujilla on tapana suunnitella etukäteen yleisiä kielellisiä yksiköitä, yleisimmin lausahduksia ja lauseita. Toisaalta puhujat ynnäävät yhteen lausahduksia ja lauseita jonkinlaisen semanttisen kokonaisuuden mukaan. (Butterworth 1975: 84) Butterworthin (1975: 84) mukaan tauot osuvat foneemisten lausumien rajoille, vaikka niitä on muuallakin, ja on mahdollista, että näillä tauoilla on viestinnällinen funktio, koska ne auttavat kuulijaa havaitsemaan kielellisesti merkittävät osat.

Pichler puolestaan korostaa, että kieliopilliset tauot eroavat epäröintitauoista esiintymisen ja keston puolesta. Epäröintitauot eivät noudata mitään esiintymissäntöjä, koska ne ovat spontaaneja ja johtuvat puheen suunnittelusta ja leksikaalisista vaikeuksista jne. Lisäksi ra-

kenneosien lopussa olevat tauot ovat pidempiä kuin rakenneosien sisällä olevat tauot. Cecotin mukaan taukojen kesto ja esiintymä riippuvat puhujan henkilökohtaisesta fysiologiasta (hengitystauot), tuottamistehtävästä (leksikaaliset tai syntaktisen suunnittelun tauot) ja puhujan viestinnällisistä tavoitteista (retoriset tauot). Cecot toteaa, että puhenopeus riippuu taukojen tiheydestä ja kestosta, ja intonaation muodot painottuvat taukojen ilmenemisen perusteella. (Cecot 2001: 64–65.)

Brown ja Miron (1971: 658) ovat tutkineet leksikaalisia ja syntaktisia tauon pituuden jakauman ennustajia lukemisessa. Heidän mukaansa Goldman-Eislerin ja muiden tutkijoiden saamien tulosten perusteella spontaanissa puheessa olevat tauot sijaitsevat sekä kieliopillisissa että ei-kieliopillisissa paikoissa, kun taas luetussa tekstissä melkein kaikki tauot sijoittuivat kieliopillisiin paikkoihin. Brown ja Miron (1971: 658) toteavat kuitenkin olevan syytä uskoa, että tauko aika suullisessa lukemissuorituksessa voi olla ennustettavissa jonkin lingvistisen tai satunnaisen analyysin perusteella. Brown ja Miron (1971: 662) toteavat, että tietyn oletuksen perusteella jokainen inter-leksikaalinen käännekohta sisältää todellisen tai potentiaalisen taukotapahtuman suullisessa lukusuorituksessa. Vain leksikaalisten yksiköiden välinen tauko aika mitattiin, ja löydettiin 1536 potentiaalista taukotapahtumaa ja 650 varsinaista yli viiden millisekunnin mittaista taukoa. Näistä tauoista 414 oli kestoltaan alle 0,1 sekuntia. Brownin ja Mironin (1971: 665) mukaan 64 % kaikista suullisen lukusuorituksen tauoista voidaan ennustaa viestin syntaktisen analyysin perusteella. He toteavat myös, että sujuvat lukijat pitivät taukoja kieliopillisissa käännekohdissa, kuten muissakin tutkimuksissa on todettu.

Tauberer (2008: 405) on tutkinut lauseensisäisten taukojen ennustamista ja sitä, onko syntaktinen rakenne siinä hyödyllistä. Tauberer on tutkinut, onko lauseissa olevien sanojen välillä olevat tauot mahdollista ennustaa leksikaalisen tason ominaisuuksien ja syntaktisen rakenteen perusteella. Binaarisen luokittelun perusteella tehty malli on paljastanut, että syntaktiset ominaisuudet antavat periksi leksikaalisille parannuksille. Kuitenkaan kategoriamerkit tai rakenteelliset suhteet, jotka ovat edistäneet parannuksia eniten, eivät ole merkinneet niin paljon, vaan ennemminkin seuraavan rakenteen kesto. (Tauberer 2008: 408.)

Megyesi ja Gustafson-Capkova (2002: 1) tutkivat ruotsinkielisen spontaanin dialogin ja luetun tekstin tuotettuja ja havaittuja taukoja niiden lingvistisessä kontekstissa. Heidän mukaansa lingvistinen rakenne näyttelee tärkeää roolia taukostrategioissa, jotka ilmaisevat lausahduksen informaation virtaamista. Megyesin ja Gustafson-Capkovan (2002: 2) mukaan on ilmeistä, että teemanvaihto ja tauko eivät aina kohtaa, ja erilaisten puhetyylien välillä on eroja. Lukutyyleissä tauot ovat useimmiten vahvojen diskurssirajojen kohdalla, kun taas dialogisissa useimmat tauot ovat heikoilla ja tai olemattomilla diskurssirajoilla. He havaitsivat myös,

että ei-ammattilaiset lukijat ja dialogin osallistujat merkitsivät suurimman osan diskurssirajoista tauoilla (92 % ja 57 %), kun taas ammattilaiset uutistenlukijat tekivät näin vain harvoin (13 %). Mitä tulee akustisten taukojen lingvistiseen kontekstiin, suurin osa hiljaisista väleistä on lauseen rajoilla, ja dialogissa ne ovat vuorovaihtumisen yhteydessä. Ammattilaislukijoilla tauot ilmenivät vain lauseen rajoilla, kun taas ei-ammattilaisilla tauot sijoittuvat lauseen ja lausahduksen rajoille, ja myös ennen substantiivi- tai prepositionaalista fraasia ja joskus myös finiittiverbien edellä. (Megyesi & Gustafson-Capkova 2002: 2–3.) Taukojen havaitsemisessa puolestaan ammattilaisten pitämistä tauoista havaittiin suuri osa, mutta monilla näistä tauoista ei ollut yhteyttä akustiseen hiljaisuuteen. Ei-ammattilaisilla lukijoilla suurin osa akustisista tauoista havaittiin, ja monilla näistä tauoista oli myös akustinen korrelaatti. Dialogissa vain harvoja taukoja havaittiin, mutta niillä oli yhteys akustiseen hiljaisuuteen. (Megyesi & Gustafson-Capkova 2002: 3.)

Krivokapic (2007: 162) on tutkinut fraasien pituuden ja kompleksisuuden vaikutusta taukojen keston. Hänen mukaansa taukojen ilmenemiseen vaikuttavat ainakin prosodia, syntaksi, fraasin pituus, puhuja, puhujan tehtävä ja puhenopeus, ja samat syyt vaikuttavat myös taukojen keston (Krivokapic 2007: 164). Kripokavic (2007:166) tiivistää aiemmat tutkimukset niin, että prosodisen lausumien pituus näyttelee roolia taukojen pituudessa ja sijoittelussa, ja että syntaktisella rakenteella on vahva vaikutus taukojen keston ja sijoittumiseen, mutta se ei täysin määrää niitä. Kripokavicin (2007:166–167) tutkimus koostuu kahdesta kokeesta: ensimmäinen mittaa prosodisen fraasin pituuden vaikutusta tauon keston ja toinen testaa prosodisen haarautumisen eli taukojen rakenteen vaikutusta tauon keston. Kripokavicin (2007: 167–168) ensimmäisen kokeen tulosten mukaan pidemmillä fraaseilla oli sekä edellään että jäljessään pidemmät tauot. Toisen kokeen tulosten mukaan rajojen jälkeisen haarautumisen jälkeiset tauot olivat lyhyempiä kuin rajoja edeltävät tauot (Kripokavic 2007: 170–171).

Rose (1998: 3) on tutkinut täytettyjen taukojen kommunikatiivista merkitystä. Rosen (1998: 24) tutkimuksessa neljää amerikanenglantia puhuvaa henkilöä haastateltiin noin 15 minuuttia niin, että he eivät tieneet täytettyjä taukoja arvioitavan. Kysymykset olivat keskenään erilaisia, jotta niissä tulisi esille vaihtelevia epäröinnin ilmiöitä (Rose 1998: 25). Rose (1998: 34) jaotteli täytetyt tauot neljään eri tyyppiin, esimerkiksi lyhyisiin avoimiin epäleksikaalisiin täytettyihin taukoihin, pitkiin suljettuihin epäleksikaalisiin täytettyihin taukoihin ja lyhyisiin leksikaalisiin täytettyihin taukoihin. Niistä yleisin oli *er*. Nämä tauot antoivat puhujalle lisää aikaa suunnitella seuraavaa sanaa tai fraasia. Nämä täytetyt tauot sijaitsivat 60 % joko sävelyksikön rajoilla tai todella lähellä sitä. (Rose 1998: 35–36.) Rose

(1998: 45) toteaa, että englannin kielen *er* ja *erm* ovat toisistaan itsenäisiä täytettyjä taukoja. Rosen (1998: 52) mukaan naisilla oli enemmän täytettyjä taukoja kuin miehillä, mikä vastaa aiempia tutkimustuloksia. Kaikilla osallistujilla epäröinnin määrä nousi, kun he olivat asia- taan itsevarmoja. Rose (1998: 56) myös toteaa, että täytettyjä taukoja olisi tärkeää opetella englanti toisena kielenä -oppitunneilla muun muassa siksi, että ne antavat puhujalle mahdolli- suuden pitää puheenvuoronsa.

Grosjean, Grosjean ja Lane ovat tutkineet hiljaisuuden kaavoja eli esiintymisrakenteita lauseentuottamisessa. Heidän tutkimuskysymyksensä koskee sitä, heijastavatko tauottamisella vallalla olevat rakenteet hidastetussa puheessa esiintymisrakenteita ja jos heijastavat, niin mi- kä on lingvistisen pintarakenteen ja näiden esiintymisrakenteiden välinen suhde? Ensimmäi- sessä kokeessa joissain lauseissa olevia sanoja ei erottanut tauko, vaan useampien subjektien, useampien toistojen ja hitaampi suuruusluokka olisivat kaiken todennäköisyyden mukaan tuottaneet taukoja sinne, missä niitä ei ollut. Niinpä taukoja voidaan käyttää saadakseen kompleksisia hierarkkisia lauserakenteita, joita voidaan verrata lauseen pintarakenteeseen ja joita voidaan tutkia suhteessa tiettyihin esiintymismuuttujiin. Hierarkkisten rakenteiden tut- kiminen osoitti, että lauseet jakaantuivat suunnilleen samanpituisiin osiin. Toisessa kokeilussa tutkittiinkin, johtuivatko nämä tauot hengityksestä. Toisessa kokeilussa havaittiin, että hengi- tyksen läsnä- tai poissaolo ei vaikuta lauseen taukorakenteisiin. (Grosjean, Grosjean & Lane 1979: 58–63.)

Van Donzel ja Koopmans-van Beinum ovat tutkineet taukostrategioita hollanninkieli- sessä diskurssissa. Heidän mukaansa tulokset osoittivat, että on kolmentyyppisiä taukoja: hil- jaisia taukoja, täytettyjä taukoja ja sanan pidentämisiä. He erottavat monologin tauon, jossa kuulijalle halutaan antaa aikaa prosessoida, ja dialogin tauon, jossa puhuja haluaa tauolla merkitä erilaisia asioita, kuten puheenvuoron vaihtoa. Dialogissa puhujan tarvitessa aikaa miettiä voi olla hyvä käyttää täytettyä taukoa, jotta vuoro pysyisi. Van Donzel ja Koopmans- van Beinum erottivat myös erilaisia hiljaisuuksia: hiljainen tauko, hiljaisuus ennen ja jälkeen täytetyn tauon, hiljaisuus pidennetyn sanan jälkeen, ja joskus myös pidennetyn sanan ja täyte- tyn tauon välillä. Van Donzel ja Koopmans-van Beinum toteavat, että se, mitä taukotyyppiä käytetään, riippuu pitkälti puhujasta. Voi olla, että jotkin taukotyyppit ovat tyyppillisempiä pa- remmille puhujille ja jotkut heikommille, mutta tätä pitäisi testata kuuntelijoiden avulla. (Van Donzel & Koopmans-van Beinum 1996: 1029–1032.)

Fox Treen (2001: 320–325) tutkimuksessa täytettyjen taukojen edellä ja jäljessä oli usein hiljainen tauko. *Um*-täytettyjen taukojen jäljessä oli keskimäärin 1.004 sekunnin mittai- nen tauko, kun taas *uh*-täytetyn tauon jälkeen oli keskimäärin vain 0.380 sekunnin mittainen

tauco. Tämä saattaa tarkoittaa sitä, että *um*-täytetyt tauot ovat epäsujuvampia kuin *uh*-täytetyt tauot. Omassa tutkimuksessani täytetyt tauot vaihtelevat puhujasta toiseen sen verran paljon, että tällaisia johtopäätöksiä on vaikea vetää. Yleisimmin puhujat käyttävät vain yhtä erilaista täytettyä taukoa, eivät useita erilaisia, joten tulokset eriävät Fox Treen saamista jonkin verran. Yhteistä tälle ja omalle tutkimukselleni on kuitenkin se, että täytetyt tauot yhdistyvät vahvasti hiljaisiin taukoihin.

Dingemanse, Torreira ja Enfield (2013: 6) toteavat tutkimuksensa perusteella, että *huh* on leksikaalinen sana, koska se sisältyy moniin kielellisiin alajärjestelmiin. He toteavat myös, että *huh* on universaali sana, koska lyhyt, kysyvä interjektio, joka aloittaa korjauksen, on todennäköisesti olemassa kaikissa puhutuissa kielissä (Dingemanse, Torreira & Enfield 2013: 6).

Tauot voi jaotella myös sujuviin ja epäsujuviin taukoihin. Ullakonoja (2009: 55) on koonnut seuraavanlaisen taulukon sujuvista ja epäsujuvista tauoista:

Taulukko 2 (Ullakonoja 2009: 55)

Sujuva tauko	Epäsujuva tauko
sujuvankuuloinen tauko	epäsujuvankuuloinen tauko
hengitystauko	ei-hengitystauko
suunnittelutauko	epäröintitauko
käännekohtatauko	ei-käännekohtatauko
kieliopillinen tauko	ei-kieliopillinen tauko
syntaktinen tauko	ei-syntaktinen tauko
funktionaalinen tauko	epäröintitauko

Riggenbachin mukaan sujuvankuuloiset tauot ovat niitä, jotka esiintyvät ennustettavissa paikoissa lauseen tai fraasin rajoilla, ja epäsujuvat tauot ilmenevät muualla. Myös Segalowitz & Freed ovat käyttäneet termiä epäsujuva tauko. Myös Peralesin ja Cenozin määritelmä sujuvalle ja epäsujuvalle tauolle on samankaltainen. Kenny puolestaan yhdistää käännekohtatauon sujuvaan taukoon ja ei-käännekohtatauon epäsujuvaan taukoon. Ullakonon mukaan myös Goldman-Eislerin ja Deesen määritelmät sopivat hyvin sujuvaan ja epäsujuvaan taukoon. (Ullakonoja 2009: 55.) Olen hyödyntänyt tätä tutkimuksessani epäsujuvia ja sujuvia taukoja määriteltessä.

2.5 Tauot ymmärtämistä auttamassa

Useissa tutkimuksissa on havaittu, että tauot ja muut epäsujavuudet uuden asian edellä auttavat asian ymmärtämistä. Corleyn, MacGregorin ja Donaldsonin (2006: 660) mukaan epäsujavuudella on tapana edeltää vähemmän ennustettavia puheen osia. He tutkivat kuulijoiden kykyä integroida ennustettavia ja ei-ennustettavia kohdesanoja niitä edeltävään kontekstiin. Jos kuulijat tulkitisivat epäröinnin signaalina siitä, että seuraavat sanat eivät ehkä seuraa edeltävästä kontekstista, epäröinnin läsnäolon ennen kohdesanoja pitäisi vähentää eroa ennustettavien ja ei-ennustettavien sanojen välillä (Corley, MacGregor & Donaldson 2006: 660). Tulosten mukaan epäsujavuus kohdesanojen edellä tarkoitti sitä, että kuulijoiden oli helpompi tunnistaa niiden jälkeiset sanat (Corley, MacGregor & Donaldson 2006: 667). MacGregor, Corley ja Donaldson (2010: 3982) toteavat myös, että hiljaisen tauon jälkeen kuuntelijat tunnistivat sanat paremmin kuin ilman taukoa. He ovat tutkineet myös epäsujuvan toiston jälkeisten sanojen ymmärtämistä (MacGregor, Corley & Donaldson 2009: 36). Heidän tutkimuksensa mukaan 0.3–0.5 sekunnin mittaisessa ajassa toiston ymmärtämisessä ei ollut eroa, mutta sitä pidemmissä ajoissa toiston jälkeiset sanat ymmärrettiin paremmin (MacGregor, Corley & Donaldson 2009: 42). Besson, Faita, Czternasty ja Kutas (1997: 18) ovat myös tutkimuksessaan havainneet, että kahden viimeisen sanan välillä oleva viimeinen 0.6 sekunnin mittainen tauko paransi sanan prosessointia.

Myös Corleyn ja Stewartin (2008: 9–10) mukaan epäsujavuus voi auttaa kuulijaa hahmottamaan uuden asian tuleminen keskusteluun. Kokeissa kuulijat tekivät epäsujavuuden jälkeen useammin niin kuin ohjeessa sanottiin kuin silloin, kun epäsujuvuutta ei ollut. Toisin sanoen epäsujavuudella on paikkansa keskustelussa. Täytetty tauko saattaa auttaa kuulijaa hahmottamaan, että seuraava sanottava asia ei välttämättä ole sitä, mitä odottaisi (Corley & Stewart 2008: 14).

Watanabe, Hirose, Den ja Minematsu (2007: 81) tutkivat täytettyjen taukojen antamaa vihjettä tulevien fraasien monimutkaisuudesta äidinkielisillä ja ei-äidinkielisillä kuuntelijoilla japanin kielessä. Heidän mukaansa äidinkieliset ja edistyneet ei-äidinkieliset puhujat hyötyivät täytetyistä tauoista ja hiljaisista tauoista, jotka edelsivät monimutkaista rakennetta, mutta ei-äidinkieliset vähiten edistyneet puhujat eivät. (Watanabe, Hirose, Den & Minematsu 2007: 81.) Samansuuntaisia tuloksia on muillakin samaa ilmiötä tutkineilla tutkijoilla. Myös Arnold, Hudson Kam ja Tanenhaus (2007: 914) ovat tutkineet sitä, miten epäsujavuus vaikuttaa ym-

märtämiseen. Heidän tutkimustulostensa mukaan epäsujuvuus helpotti tuntemattoman uuden kohteen havaitsemista puheessa.

Mattys ja Clark (2002: 343) tutkivat leksikaalista puheen prosessointia taukojen havaitsemisen kautta. Heidän mukaansa Duez (1993) on raportoinut, että kuuntelijat havaitsevat helposti taukoja myös sellaisilla lausumien rajoilla, joissa sellaisia ei ole. Myös Martin ja Strange (1968) havaitsivat, että kieliopillisen yksikön sisällä olevat tauot paikannetaan usein väärin rakenteen sisäisiksi. Niinpä tauon havaitseminen onkin ilmeisesti yhteydessä puheen komponenttien rajojen havaintokokemukseen. Mattysin ja Clarkin (2002: 349) tulosten mukaan tauon havainnin reaktioajat olivat lyhyempiä epäsanojen kuin sanojen jälkeen, mutta vain yksi- ja kaksitavuisissa sanoissa. Toisessa kokeessa reaktioajat olivat myös lyhyempiä epäsanojen kuin sanojen jälkeen.

Omassa tutkimuksessani ymmärtäminen on läsnä koko ajan: luultavasti tutkittavat haluavat ainakin joissain kohdin tauoillaan edistää oman puheensa ymmärtämistä. Myös tutkijan näkökulmasta ymmärtäminen on läsnä näytteitä litteroitaessa.

2.8 Tautot ei-äidinkielisessä puheessa

Taukoja ei-äidinkielisessä puheessa on tutkittu jonkin verran. Nämä tutkimukset ovat oman tutkimukseni kannalta keskeisiä, sillä myös omassa tutkimuksessani käsitellään ei-äidinkielisten henkilöiden taukoja. Kaiken kaikkiaan hiljaisia taukoja on yleensä ei-äidinkielisillä enemmän ja ne ovat pidempiä kuin äidinkielisillä puhujilla. Äidinkieliset puhujat osaavat paremmin käyttää täytettyjä taukoja, kun taas ei-äidinkieliset käyttävät paljon hiljaisia taukoja. (Esim. Genc, Mavasoglu & Bada 2011, Cenoz: 1998)

Genc, Mavasoglu ja Bada (2011: 1) ovat tutkineet taukoja ennen ja jälkeen *á:n* ja *de:n* infinitiivifraaseissa ranskan kielen äidinkielisessä ja ei-äidinkielisessä puheessa. Ei-äidinkieliset puhujat ovat turkinkielisiä (Genc, Mavasoglu & Bada 2011: 3). Aiemmassa tutkimuksessaan vuonna 2008 Bada ja Genc ovat havainneet, että englanninkielisessä luetussa puheessa *to*-prepositiota ennen oli paljon pidempi tauko kuin sen jälkeen, mutta spontaanissa puheessa tilanne oli päinvastainen (Genc, Mavasoglu & Bada 2011: 4). Tutkimuksessa kysytään, onko tauko ennen *á/de* :ta *á/de*-infinitiivifraaseissa erilainen kuin tauko niiden jälkeen äidinkielisessä ja ei-äidinkielisessä ranskan puheessa, ja jos on, onko ero tilastollisesti merkittävä, ja jos eroja on, mikä on niiden potentiaalinen syy (Genc, Mavasoglu & Bada 2011: 4).

Á tarkoittaa samaa kuin suomessa illatiivi ja allatiivi, ja de puolestaan on genetiiviä vastaava ilmaus.

Tutkimuksessa tutkittavat katsoivat animaation ja puhuivat sen teemoista tutkijoille. Äidinkieliset puhujat käyttivät tehtävään n. 10 minuuttia, kun taas ei-äidinkieliset käyttivät vain 2–4 minuuttia. (Genc, Mavasoglu & Bada 2011: 5.) Äidinkielisillä puhujilla ennen *á/de*-rakennetta on 0.1447 s ja niiden jälkeen 0.3743 sekuntia. Ero on tilastollisesti merkittävä, mikä voi tarkoittaa, että äidinkieliset puhujat enimmäkseen tiedostamatta käyttävät enemmän taukoaikaa *á/de*:n jälkeen, koska he tiedostamatta tietävät, että jos he pitävät tauon pääsubstantiivin jälkeen, heillä on aikaa valmistella uutta kielimateriaalia kuuntelijalle, joka luultavasti odottaa lausumaa. (Genc & Mavasoglu & Bada 2011: 6.)

Ei-äidinkielisillä puhujilla oli vain pieni ero ennen ja jälkeen *á/de*:n. Niitä edeltää 0.352 sekunnin tauko, ja niiden jälkeen tulee 0.366 sekunnin tauko. Ero ei ole tilastollisesti merkittävä. (Genc, Mavasoglu & Bada 2011: 6.) Miksi äidinkielisillä puhujilla sitten on niin iso ero ennen ja jälkeen *á/de*:n? Ranska kuuluu kieliin, joissa prepositio voi edeltää fraasia. Puhujat voivat sanoa *á/de* ja pitää tauon sen jälkeen, koska niiden perään on odotettavissa lausuma. Ei-äidinkieliset puhujat sen sijaan keskittyvät ehkä ääntämiseen ja sanoihin, ja siksi eivät osanneet käyttää hyödyksi tätä ilmiötä. (Genc, Mavasoglu & Bada 2011: 7.)

Cenoz (1998: 2) on tutkinut taukoja ja kommunikointistrategioita toisen kielen puheessa. Cenozin mukaan tauot ovat keskeinen osa sujuvuutta, mutta niitä on tutkittu vähän, vaikka taukojen ja muiden epäröinti-ilmiöiden sanotaankin vaikuttavan paljon, kun arvioidaan puhetta. Hänen mukaansa tauoilla voi olla useita funktioita: 1. fysiologinen funktio, joka sallii puhujan hengittää, 2. kognitiivinen funktio, jotta puhuja voi suunnitella puhettaan ja 3. kommunikatiivinen funktio, joka auttaa kuulijaa tunnistamaan puheen rajoja. (Cenoz 1998: 2) Cenozin (1998: 3) mukaan epäsujuvat tauot ja muut epäröinti-ilmiöt ovat todella yleisiä toisen kielen puheessa, sillä puhujien ei tarvitse pelkästään etsiä seuraavaa ajatusta, vaan myös seuraavia kielellisiä elementtejä. Lisäksi toisen kielen puhujilla voi olla vaikeuksia hallita kieli-kohtaista taukojen ja epäröinti-ilmiöiden käyttöä.

Cenozin (1998: 4) tutkimusaineisto koostui espanjankielisten henkilöiden englanninkielisestä puheesta. Cenozin (1998: 5) tulosten mukaan 64 % tauoista oli hiljaisia ja 36 % täytettyjä taukoja. Yleisin täytetty tauko oli *eh*, joka on espanjan kielen yleisin täytetty tauko. Täytettyjen taukojen käytöllä oli varsin laaja skaala, sillä pienin täytettyjen taukojen käyttöprosentti oli 4 ja suurin 74,5. Hiljaisissa tauoissa pienin prosentti oli 25,5 ja suurin 96 %. Myös taukojen kesto vaihteli, ja pisin tauko, joka aineistossa oli, oli 11.569 sekuntia. Cenoz (1998: 6) toteaa, että lyhyitä 0.2–1 sekunnin mittaisia taukoja esiintyy kaikilla puhujilla, mutta 2.001

sekunnin mittaisia ja pidempiä taukoja esiintyy vain joillakin puhujilla. 70 % tauoista oli lyhyempiä kuin sekunnin, ja vain harvat tauot olivat pidempiä kuin 2.001 sekuntia.

Cenoz (1998: 6) jakaa tauot kolmeen kategoriaan: leksikaaliset, morfologiset ja suunnittelutauot. Leksikaaliset tauot toimivat leksikaalisen haun ongelmien indikaattorina, ja vain tauot, jotka ilmenivät yksittäisten leksikaalisten yksiköiden edellä, laskettiin tähän kategoriaan. Morfologiset tauot ilmentävät ongelmia morfologisella tasolla, ja niiden jäljessä oli muita epäröintimerkkejä, kuten toistoja ja itsekorjauksia. Suunnittelutauot ovat kaikki ne epäsujuvat tauot, jotka eivät kuulu kahteen edelliseen kategoriaan. Cenozin (1998: 7) mukaan tulosten perusteella sekä hiljaisilla että täytetyillä tauoilla on sama funktio, ja useimmat tauot sisältyivät suunnitteluun. Lisäksi useammat hiljaiset tauot kuin täytetyt tauot lasketaan leksikaalisiksi tauoiksi. Yleisimmät epäröinti-ilmiöt olivat toisto, itsekorjaus ja uudelleenmuotoilu. Cenozin (1998: 8) mukaan eniten taukoja pitivät ne, joilla oli korkeimmaksi arvioitu englannin taito. Nämä puhujat myös pitivät enemmän täytettyjä taukoja kuin ne, joilla oli heikommaksi arvioitu englannin taito.

Omassa tutkimuksessani on myös leksikaalisia, morfologisia ja suunnittelutaukoja, vaikka näitä käsitteitä en käytäkään. Ajatuksellisesti nämä kaikki ovat epäsujuvia taukoja, Cenoz vain on tarkemmin luokitellut nämä tauot. Morfologiset tauot esimerkiksi vastaavat myös kahden saman sanan välillä olevia taukoja, joita käsittelem tutkimuksessani. Suunnittelutaukoja on suurin osa tutkimukseni tauoista, ne ovat lausuman sisällä olevia taukoja. Leksikaalisia taukoja tutkimuksessani ei sen sijaan erityisemmin ole käsitelty.

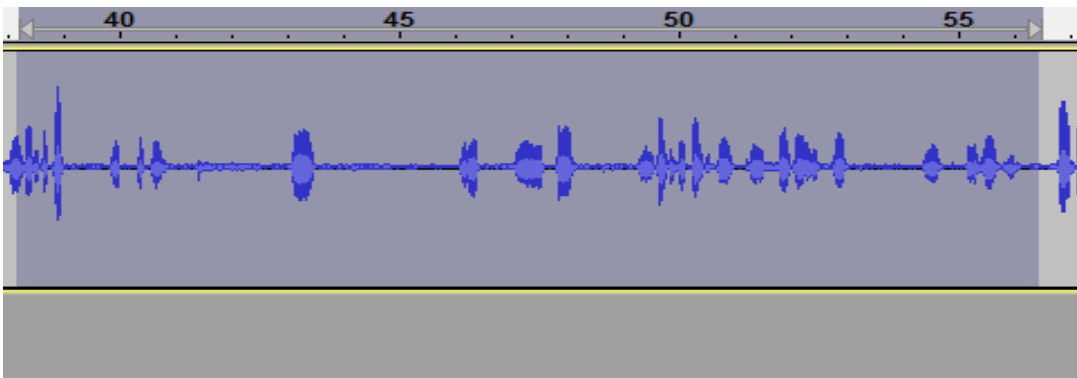
3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimukseni aineisto koostuu Yleisten kielitutkintojen korpuksessa vuoden 2011 jälkeen kerätyistä suomen kielen kielitutkintoäänitteistä. Yleinen kielitutkinto on aikuisille tarkoitettu kielitaitotesti, jonka voi suorittaa yhdeksässä kielessä ja kolmella tutkintotasolla (perus-, keski- ja ylin taso). Äänitteet ovat kaikki keskitasolta tasoarvion 3 (eli Eurooppalaisen viitekehysten B1) ja 4 tasoarvion saaneiden venäjää äidinkielenään puhuvien henkilöiden puhenäytteitä. Niitä on 32 kappaletta, joista puolet on tasoarvion 3 ja puolet 4 saaneita. Tasoarviot on annettu kolmesta puhenäytteestä, joista käsittelen vain yhtä korpukseseen tallennettua, joten yksittäisen näytteen tasoarvio ei välttämättä ole sama kuin kokonaistasoarvio. Toisin sanoen osa analysoimistani näytteistä saattaa itsenäisesti olla saanut paremman tai huonomman tasoarvion. Lisäksi jotkin näytteet olisivat saattaneet seuraavalla tasolla saada korkeamman arvosanan: keskitasolla ylin mahdollinen tasoarvio on 4, ja tätä paremmat näytteet ovat saaneet myös tasoarvion 4.

Ääninäytteet kestävät kaksi minuuttia lukuun ottamatta kahta näytettä, Alinaa ja Vladimiria, joissa informantit ovat jättäneet osan puheajasta käyttämättä. Nämä informantit olen jättänyt useimmista keskiarvoista pois, paitsi puhenopeudesta, jossa laskin puhenopeuden per minuutti suhteutettuna näytteen keston. Informanteista 11 on miehiä ja 21 naisia, he ovat 20–62-vuotiaita ja heidän keski-ikänsä on 34,6 vuotta. Mediaani-iat ovat 31 ja 32 vuotta. Tutkimushenkilöistä 8 on opiskellut suomea alle vuoden, 15 1–3 vuotta, kaksi 4–6 vuotta, kolme 7–9 vuotta ja yksi yli 10 vuotta. Liitteessä taulukko 8:ssa on listattu kaikki tutkimushenkilöt, heidän ikänsä, tasoarvionsa, sukupuolensa, suomea opiskeltu aika ja aiheensa. Näytteissä informantit puhuvat yksin annetusta aiheesta saatuaan valmisteltua muistiinpanoja ennen nauhoitusta. 19 informanteista puhuu liikunnasta, kolme tekniikan merkityksestä elämässä, viisi verkkokaupasta, kolme kellojen siirtämisestä ja kaksi miesten ja naisten erilaisista tehtävistä. Aiheet ovat vaikeustasoltaan samanlaisia, joten erilaiset aiheet tuskin vaikuttavat taukojen määrään tai keston. Kullekin informantille on annettu keksitty pseudonyymi raportoinnin helpottamiseksi. Lisäksi lyhennän tasoarvion pseudonyymien jälkeen ta3 tai ta4, joista ta3 tarkoittaa tasoarviota 3 ja ta4 tasoarviota 4.

Tutkimus on laadullinen, mutta lisäksi siinä on laskettu erilaisia keskiarvoja taukojen ilmenemistä. Äänitteet on litteroitu foneemitason tarkkuudella suomen fonologista järjestelmää seuraten lähimpään suomenkieliseen äänteeseen. Lisäksi litterointiin on merkitty hakusulkeissa pidetyt tauot. Yhteensä litterointeja on reilun 16 sivun verran. Litteroinnista on

Kristinan (ta3) esimerkki liitteessä. Tauot on mitattu Audacity-ohjelmalla manuaalisesti kuuntelemalla taukoa ja mittaamalla ohjelmassa näkyvä äänentaso, josta tauko on helppo erottaa. Tauoista on mitattu kaikki 0.3 sekuntia pidemmät. Tuota pienemmät tauot totesin vaikeiksi erottaa sanaväleistä. Myös Raupach on käyttänyt taukojen tutkimuksessa samanmittaista tauon alarajaa (Ullakonoja 2009: 57). Tässä seuraavana esimerkki Boriksen puheesta Audacity-ohjelmassa. Äänikäyrä on ohjelmassa sinisenä, ja tauot näyttäytyvät pelkkänä viivana:

Taukojen kestot on syötetty Excel-ohjelmaan, missä niiden kokonaiskestot ja määrät on laskettu. Puhenopeus per minuutti on laskettu ilman täytettyjä taukoja ja täytettyjen taukojen kanssa mm. Ullakonojan (2009: 57) esimerkin perusteella. Tauot on lajiteltu mm. Ullakonojan (2009: 52) esimerkistä sujuviin ja epäsujuviin taukoihin. Lisäksi tauot on jaoteltu sen perusteella, missä kohdassa lausumaa ne ovat ja toisaalta myös sen perusteella, mikä sanaluokka niiden edellä ja jälkeen tulee. Myös taukojen jälkeiset sijamuodot ja aikamuodot on laskettu. Erilaiset tauot on laskettu Word-tiedostossa merkitsemällä jokaisen rivin alapuolelle kirjainlyhentein sillä olevat ilmiöt., esimerkiksi seuraavalla tavalla jaottelin sijamuotoja ja aikamuotoja (Pavlon esimerkki):

[0.396 s] aa kaksi mailaa [0.396 s] ja [0.776 s] aa pari [1.248 s] tennispalloa [1.233 s] aa
F. R. F. Par. F.

[1.644 s] joskus ma [1.005 s] mä pelaan aa[0.350 s] jalkapalloa [0.670 s] mutta [0.685 s] aa
R. Nom. Par. R. F.

Esimerkissä F on täytetty tauko, R partikkeli, par partitiivi ja nom nominatiivi. Hakusulkeisiin on merkitty tauon kesto sekunteina. Esimerkissä on siis selvitetty, mitä sijamuotoja

toja tauon jälkeen tulee, mutta muut kuin nominit on tutkimisen helpottamiseksi myös merkitty.

Nämäkin taukojen määrät on syötetty Exceliin, ja sen avulla on laskettu keskimääräiset ilmenemät kolmosen ja nelosen puhujilla. Sujuvan ja epäsujuvan tauon jaottelu tulee Ullakonojalta (2009: 52) ja esimerkiksi Goldman-Eisler (1968: 13) on jakanut taukojen tyyppejä samankaltaisesti kuin itsekin olen. Sanaluokista ennen ja jälkeen tauon en ole löytänyt aiempia mainintoja taukojen kohdalla, mutta sanaluokat perustuvat tietenkin kielioppikuvauksiin.

Kohdat lausumassa ovat lausumien välissä, lausuman sisällä, sanan sisällä, kahden saman sanan osan välissä ja lisäksi on muu-kategoria. Sanaluokista valitsin kaikki sanaluokat ja niiden lisäksi täytetyt tauot ja sanan etu- ja takaosan. Sijamuodoista laskin kaikki paitsi akkusatiivin, ja verbimuodoista kaikki mahdolliset aika- ja tapamuodot.

4 AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä luvussa esittelen analyysini tuloksen. Aineistoni koostuu, kuten Aineisto ja menetelmät luvussakin kerrotaan, venäjänkielisten henkilöiden tason 3 ja 4 Yleisen kielitutkinnon puhenäytteistä, jotka on tallennettu vuoden 2011 jälkeen. Käsittelen jokaista analyysitapaa erikseen kolmosen ja nelosen saaneiden näytteiden kannalta, ja käsittelen sitten yleisemmin esimerkiksi täytettyjä taukoja ja suomea opiskellun ajan ja taukojen määrän välistä eroa.

4.1 Taukojen määrä ja puhenopeus

Taukoja oli aineistossa yhteensä 1446. Odotusten vastaisesti tasoarvion neljä saaneissa puhenäytteissä oli enemmän taukoja kuin tasoarvion kolme saaneissa – kolmosen saaneiden informanttien taukojen keskiarvo oli 42,2, kun taas nelosen saaneiden informanttien taukojen keskiarvo oli 50,25. Ajallisesti taukoja oli kuitenkin molemmat tasoarviot saaneilla keskimäärin suunnilleen saman verran, kolmosen saaneilla 42.297 sekuntia ja nelosen saaneilla 43.448 sekuntia. Laskelmista on poistettu ne kaksi informanttia, joiden puhenäytteet olivat alle kaksi minuuttia. Yksittäisen tauon keskiarvo oli kuitenkin kolmosen saaneilla 1.026 sekuntia, kun taas nelosen saaneilla vain 0.887 sekuntia. Taukoja oli siis enemmän korkeamman tasoarvion saaneilla näytteillä, mutta ne olivat keskimäärin huomattavasti lyhyempiä. Seuraavassa taulukossa ilmenevät taukojen määrät ja kestot keskimäärin:

Taulukko 3: Taukojen keskiarvot ja kestot keskimäärin

Tasoarvio	3	4
Taukojen keskiarvo	42,2	50,25
Taukojen kokonaiskesto keskimäärin	42.297 s	43.448 s
Yhden tauon kesto keskimäärin	1.026 s	0.887 s

Yksittäisistä näytteistä eniten taukoja oli nelosen saaneella Alekseilla 65, vähiten kolmosen saaneella Olgalla 22, joka hiljaisten taukojen sijaan käytti paljon täytettyjä taukoja (e. *filled pause*). Pisimmän aikaa taukoja piti nelosen saanut Sergei 68.481, joka piti taukoa yli puolet puheajastaan. Lyhin taukojen yhteisaika oli, jos poisluetaan liian lyhyen ajan puhuneet henkilöt, Olgalla (ta3), jolla oli taukoja yhteensä 19,280 sekuntia. Pisin keskimääräinen tauko oli myös Sergein (ta4), 1.670 sekuntia, kun taas lyhin tauko oli nelosen saaneen Lenan ja

kolmosen saaneen Kristinan 0.642 sekuntia. Taukojen kestot kertovat jonkin verran puhujan sujuvuudesta ja siitä, miten pitkiä miettimistaukoja hän tarvitsee. Kuitenkaan taukojen kestot eivät välttämättä paljasta tasoarviota, sillä molempien taitotasojen puhujilla oli sekä pitkiä että lyhyitä keskimääräisiä taukoja.

Tasoarvion neljä saaneilla oli myös paljon nopeampi puhenopeus kuin tasoarvion kolme saaneilla, sillä heidän puhenopeutensa oli keskimäärin 80,4 sanaa minuutissa täytettyjen taukojen kanssa, kun taas tasoarvion kolme saaneilla puhenopeus oli 68,35 sanaa minuutissa. Hitain puhenopeus oli tasoarvion kolme saaneella Annalla, 48,5 sanaa minuutissa, ja nopein tasoarvion neljä saaneella Lenalla, 132 sanaa minuutissa. Vaikka keskimäärin nelosen saaneet puhuivat nopeammin kuin kolmosen saaneet, niin yksittäisissä näytteissä puhenopeus saattoi olla keskiarvosta huomattavasti poikkeava – esimerkiksi nelosen saanut Sergei puhui vain 50,5 sanaa minuutissa. Ylipäätänsä puhenopeus varmaankin selittää taukojen määrän kasvua nelosen saaneissa näytteissä – nopeammassa puheessa ehtii pitää enemmän taukoja, varsinkin kun tauot ovat lyhyempiä. Samalla tavalla myös Goldman-Eisler (1968: 24) toteaa tutkimuksessaan, että mitä pidempiä ja mitä tiheämmin taukoja on, sitä hitaampi on puheen kokonaisnopeus.

Ilman täytettyjä taukoja mitattu puhenopeus oli kolmosen saaneilla keskimäärin 63,35 sanaa minuutissa ja nelosen saaneilla 73,81 sanaa minuutissa. Hitaimmin puhui Katarina (ta3) 39,5 sanaa minuutissa ja nopeimmin Lena (ta4) 127,5 sanaa minuutissa. Hitaimman ja nopeimman puheen ero on siis todella suuri, lähes 90 sanaa. Kolmosen saaneilla on vähemmän täytettyjä taukoja, ja siksi täytettyjen taukojen kanssa mitattu puhenopeus on heillä lähempänä ilman täytettyjä taukoja mitattua puhenopeutta.

Kaiken kaikkiaan useimmilla puhujilla taukojen määrä lisääntyi ja taukojen kesto piteni mitä pidempään puhenäyte oli kestänyt. Silloin informantit luultavasti lukivat taukojen aikana ohjeistusta tai tekemiään muistiinpanoja voidakseen taas jatkaa puhumista. Kyse ei siis ole pelkästään puhumisesta, ja luultavasti muistiinpanot jonkin verran sujuvoittavat puhetta äänitteissä. Lyhimmät mittaamani tauot olivat 0.3 sekuntia (*Katya (ta3): Las lastan päiväkodissa [0.321 s] kodeissa*), ja pisimmillään tauot olivat jopa lähes kuusi sekuntia (*Katarina (ta 3): öö diabete [5.677 s] öö nyt öö*).

4.2 Tauon paikka

4.2.1 Tauon sijainti

Tauon paikaksi määrittelin Goldman-Eisleria (1968: 13) mukaillen seuraavat vaihtoehdot: lausumien välissä, lausuman sisällä, sanan sisällä, kahden saman sanan osien sisällä (toisto) ja muu. Muu-kategoriaan päätyneet olivat enimmäkseen lausuman lopun ja täytetyn tauon välisiä hiljaisia taukoja. Seuraavana taulukko taukojen sijainneista keskimäärin:

Taulukko 4: Tauon sijainti keskimäärin

Tauon paikka	Tasoarvion 3 saaneet	Tasoarvion 4 saaneet
Lausumien välissä	4,29	4,13
Lausuman sisällä	40,75	33,40
Sanan sisällä	0,79	0,63
Kahden saman sanan osien välillä	1,07	1,13
Muu	2,65	3,63

Kuten taulukosta voi lukea, suurin osa tauoista oli lausuman sisällä – 1159 – kun lausumien välissä olevia taukoja oli vain 132, sanan sisällä olevia taukoja 23, toistoja 37 ja muita taukoja 97. Keskimäärin nelosen saaneilla oli huomattavasti enemmän lausumien sisällä olevia taukoja, 40,75 kun taas kolmosen saaneilla niitä oli 33,40. Ero on melkein sama kuin taukojen kokonaismäärissä, eli kun taukojen määrä lisääntyy, myös lausumien sisällä olevien taukojen määrä kasvaa, kun taas muissa taukotyypeissä ero ei ole niin selkeä, vain noin yhden yksikön verran. Lausumien välissä olevia taukoja oli kolmosen saaneilla 4,29 ja nelosen saaneilla 4,13, sanan sisällä olevia kolmosen saaneilla 0,79 ja nelosen saaneilla 0,63, toistoja kolmosen saaneilla 1,07 ja nelosen saaneilla 1,13 ja muita taukoja kolmosen saaneilla 2,65 ja nelosen saaneilla 3,63. Kaiken kaikkiaan kaikkia muita taukoja oli kolmosen saaneilla vähemmän kuin nelosen saaneilla, paitsi lausumien välissä ja sanan sisällä olevia taukoja. Sanan sisällä olevat tauot ovat tietyllä tavalla epäsujuvampia kuin muut tauot, joten on loogista, että niitä ilmenee enemmän matalamman tasoarvion saaneilla. Lausumien välissä olevat tauot sen sijaan voisi kuvitella yleisemmiksi nelosen saaneilla, sillä ne ovat sujuvia taukoja, mutta näin ei ole. Ero ei kuitenkaan ole huomattava.

Esimerkkejä kustakin taukotypistä: kahden eri lausuman välillä (*Maria (ta3): yritän kävellä kaksi kolme kertaa viikossa [1.401 s] minusta se on hauskaa ja hyvä olo*), sanan kes-

kellä (*Elena (ta3): mut- [0.870 s] ta*) lausuman sisällä (*Alina (ta3): esimerkiksi joka päivä tehdä [2.264 s] jotain [2.807 s] liiku*), kahden saman sanan osien välillä, kun informantti hakee sanaa (*Olga (ta3): pyöräile [0.789 s] pyöräilevät*) ja muu (*Tatiana (ta3): jos sinulla on liikaa urheileminen [0.526 s] ääm*).

Toisaalta tauon paikkaa voi määrittellä myös sen mukaan, minkä sanaluokan edellä tai jäljessä tauot ovat. Jaottelin tauot verbin, substantiivin, numeraalin, adjektiivin, pronominin, partikkelin, kesken jääneen sanan loppuosan ja täytetyn tauon jälkeisiksi. Taulukosta 5 ilmenee, miten tauon jälkeiset sanaluokat jakautuvat:

Taulukko 5: Tauon jälkeiset sanaluokat keskimäärin

Sanaluokka	Tasoarvion 3 saaneet	Tasoarvion 4 saaneet
Verbi	7,36	8,31
Substantiivi	7,21	8,63
Numeraali	0,36	0,38
Adjektiivi	1,50	2,44
Pronomini	6,64	7,25
Partikkeli	10,14	12,88
Loppuosa	1,07	0,75
Täytetty tauko	7,79	9,19

Kuten taulukosta ilmenee, eniten taukoja oli ennen partikkelia, 361, ja sen jälkeen taukoja oli aika tasaisesti: ennen täytettyjä taukoja 259, ennen pronominia 204, ennen verbiä 244 ja ennen substantiivia 251. Ennen numeraalia oli 11, ennen adjektiivia 66 ja ennen sanan loppuosaa 27. Täytetyillä ja hiljaisilla tauoilla näyttäisi siis olevan melko vahva yhteys, sillä aineiston yhteensä 377 täytetystä tauosta jopa 259:llä oli edellään hiljainen tauko. Paljon hiljaisia taukoja oli myös kahden täytetyn tauon välissä. Adjektiivin ja numeraalin edellä olevien taukojen vähyyttä selittää myös kyseisten sanaluokkien ilmenemien vähyyks aineistossa. Partikkeleissa *ja*-konjunktion molemmin tai jomminkummin puolin oli usein tauko.

Tasoarvion kolme ja neljä saaneilla ei ollut kovin suuria eroja keskimääräisissä taukojen määrissä – verbeissä kolmosen saaneilla oli 7,36 taukoa ja nelosen saaneilla 8,31, substantiiveissa 7,21 ja 8,63, numeraaleissa 0,36 ja 0,38, adjektiiveissa 1,50 ja 2,44, pronomineissa 6,64 ja 7,25, partikkeleissa 10,14 ja 12,88, loppuosissa 1,07 ja 0,75 ja täytetyissä tauoissa 7,79 ja 9,19. Kaikissa paitsi sanojen loppuosissa ja numeraaleissa nelosen saaneilla oli noin yksi tai kaksi taukoa enemmän, mikä selittyy sillä, että nelosen saaneilla oli ylipäätänsäkin enemmän taukoja kuin kolmosen saaneilla. Eniten erosi partikkelien, pronomien ja täytettyjen taukojen jälkeisten taukojen määrä, joissa eroa oli noin kaksi yksikköä. Täytetyillä tauoilla näyttäisi

olevan vahva yhteys hiljaisiin taukoihin, kuten edellä on todettu, ja ennen monia partikkeleita on esimerkiksi sujuvan tauon paikka.

Ennen taukoa olevissa sanoissa määrittelin taukoa edeltämään verbin, numeraalin, substantiivin, adjektiivin, pronominin, partikkelin, täytetyn tauon, sanan etuosan ja sanan loppuosan. Taulukosta 6 ilmenee, mitä sanaluokkia oli taukojen edellä eniten:

Taulukko 6: Taukoa edeltävät sanaluokat keskimäärin

Sanaluokka	Tasoarvion 3 saaneet	Tasoarvion 4 saaneet
Verbi	7,64	10,06
Substantiivi	11,86	13,94
Numeraali	0,14	0,19
Adjektiivi	2,00	2,75
Pronomini	3,21	4,25
Partikkeli	10,43	10,81
Etiosa	2,14	1,88
Loppuosa	0,36	0,44
Täytetty tauko	4,43	5,69

Taulukon mukaisesti substantiivien jälkeen oli eniten taukoja – kolmosen saaneilla keskimäärin 11,86 ja nelosen saaneilla 13,94 substantiivin jälkeen oli tauko. Myös partikkelien jälkeen oli paljon taukoja: kolmosen saaneilla 10,43 ja nelosen saaneilla 10,81 partikkelin jälkeen oli tauko. Verbiensä jälkeen oli suhteellisen paljon taukoja: kolmosen saaneilla 7,64 ja nelosen saaneilla 10,06. Taukoja edelsi myös kolmosen saaneiden 4,43 ja nelosen saaneiden 5,69 täytettyä taukoa, kolmosen saaneiden 2 ja nelosen saaneiden 2,75 adjektiivia, kolmosen saaneiden 3,21 ja nelosen saaneiden 4,25 pronominia, kolmosen saaneiden 0,14 ja nelosen saaneiden 0,19 numeraalia, kolmosen saaneiden 2,14 ja nelosen saaneiden 1,88 sanan etuosaa ja kolmosen saaneiden 0,36 ja nelosen saaneiden 0,44 sanan loppuosaa.

Toisin sanoen sekä taukoa ennen että sen jälkeen oli todella usein partikkeli. Substantiivit olivat jonkin verran yleisempiä ennen taukoa kuin sen jälkeen. Verbejä oli kolmosen saaneilla suunnilleen saman verran ennen ja jälkeen tauon, mutta nelosen saaneilla taukoa ennen oli jonkin verran enemmän verbejä kuin niiden jälkeen. Täytettyjen taukojen edellä sen sijaan oli huomattavasti enemmän hiljaisia taukoja kuin niiden jälkeen. Pronomineja oli ennen ja jälkeen suunnilleen saman verran, samaten numeraaleja ja adjektiiveja.

4.2.2 Lausumien välissä oleva tauko

Lausumien välissä olevat tauot ovat melko yleisiä, mutta kaikkien lausumien välillä ei ole taukoa. Oikeastaan huomattavan usein kahden eri lausuman välissä ei ole taukoa lainkaan, kuten tässä Marian (ta3) esimerkissä: *minä harrastan sauvakävely yritän kävellä kaksi kolme kertaa viikossa*. Lausumien välissä olevat tauot lasketaan sujuviksi tauoiksi, mistä enemmän kerron luvussa 4.3. Lausumien välissä olevia taukoja oli suunnilleen saman verran sekä kolmosen että nelosen saaneissa näytteissä, keskimäärin 4,29 ja 4,13. Lausumia on kuitenkin jokaisessa kahden minuutin näytteessä huomattavasti enemmän kuin neljä, joten läheskään kaikkien lausumien välissä ei ole taukoa lainkaan.

Lausumien välissä olevasta tauosta on tässä Olgan (ta3) esimerkki: *aa paljon ihmisiä aa tekevät sama samaa asiaa aa myös pyöräile [0.789 s] pyöräilevät [0.940 s] Suomessa se on hyvä että voi pyöräillä mi aa mitä vaan ja kuinka vaan ja missä vaan*, jossa lihavoitu tauko on kahden lausuman välinen. Tauko on *pyöräilevät-* ja *Suomessa*-sanojen välissä. Luultavasti tauon aikana Olga miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa. Tyypillisesti lausumien välissä oleva tauko on jotakuinkin sekunnin mittainen, joskus tosin enemmän, joskus vähemmän. Tässä Boriksen (ta4) esimerkissä tauko on hieman pidempi, se on lihavoitu tauko: *Minä harrastan uintia [1.790 s] minä käyn uimahallissa noin [0.662 s] kaksi kolme kertaa viikossa*. Lausumien välissä oleva tauko on sanojen *uintia* ja *minä* välissä. Luultavasti tässäkin esimerkissä Boris miettii tauon aikana, mitä sanoa seuraavaksi.

Marian (ta3) esimerkissä *Minusta se on hauskaa ja hyvä olo [0.332] tunnen itsestä ihan hyvästi* kahden lausuman välinen tauko on todella lyhyt, joten se lienee pelkkä hengitystauko. Tauko on sanojen *olo* ja *tunnen* välillä. Tässä Olgan (ta3) esimerkissä lausumien välinen tauko on lihavoitu: *aa talvi on myös se voi tehdä täytyy vaihtaa aa renkaat renkaat ren ja [1.274 s] pyöräily [0.758 s] aa talviva kadulla [0.819 s] se se on [0.561 s] tosi hyvä asia*. Tässä esimerkissä ensimmäinen lausuma on hieman epäselvä, ja sen jälkeen tulee keskipitkä tauko. Tauko on sanojen *kadulla* ja *se* välillä. Luultavasti Maria harkitsee tässä seuraavia sanoja, vaikkakin seuraava tauko tulee todella pian lausumien välisen tauon jälkeen.

Tässä Morizin (ta4) esimerkissä lihavoitu tauko on lausumien välillä: *minä harrastan [0.527 s] hiihtämisestä [0.355 s] luistelua [0.760 s] ja kesäisin melontaa [0.563 s] mullon kaksi kajakkia kotona ja [0.563 s] mä usein käyn Saimaalla [0.487 s] ja muissakin muissakin [0.487 s] isoissa järvissä [0.867 s] melontamassa*. Esimerkissä on taukoja muutaman sanan välein. Lausumien välinen tauko ei poikkea pituudeltaan muista, vaan on suunnilleen saman-

pituinen kuin muutkin tauot, eli melko lyhyt. Tauko on sanojen *melontaa* ja *mullon* välissä, joten luultavasti hän ei mieti tässä pelkästään seuraavaa sanottavaa sanaa.

4.2.3 Lausumien sisällä oleva tauko

Lausumien sisällä olevia taukoja oli aineistossa kaikista eniten: niitä oli huomattavasti enemmän kuin muita taukolajeja edes yhteensä, kolmosen saaneilla keskimäärin 33,4 ja nelosen saaneilla keskimäärin 40,75. Nelosen saaneilla oli huomattavasti enemmän näitä taukoja, mikä johtunee pääosin siitä, että nelosen saaneilla on puheessaan ylipäättänsäkin enemmän taukoja. Lausumien sisällä olevat tauot voivat olla sekä sujuvia että epäsujuvia, ja muutenkin lausumien sisällä olevia taukoja on todella monenlaisia. Lausumien sisällä olevia taukoja on monissa lausumissa useita, joskus jopa jokaisen sanan jälkeen.

Tässä Svetlanan (ta4) esimerkissä *meidän elämä nykyisin on niin hienoa koska [0.682 s] aa meillä on niin paljon koneita [0.561 s] esimerkki [0.333 s] mun keittiössä on paljon koneita jotka [0.530 s] auttavat minua paljon* taukoja on samassa lausumassa neljä, jotka ovat keskenään erilaisia. Ensimmäinen tauko on konjunktion jälkeen ja ennen täytettyä taukoa, toinen substantiivin jälkeen ja ennen substantiivia, kolmas substantiivin jälkeen ja ennen pronominia, neljäs pronominin jälkeen ja ennen verbiä. Kaikki tauot ovat melko lyhyitä, mutta niiden aikana Svetlana luultavasti miettii seuraavia sanottavia sanoja.

Tässä Katarinan esimerkissä kaikki tauot ovat lausuman sisällä: *öö minusta öö liikkuminen on ihan tärkeä asia [0.559 s] öö koska [0.876 s] mm [3.306 s] öö se vähentää paljon sairauksia*. Ensimmäinen tauko on substantiivin *asia* ja täytetyn tauon *öö* välillä, toinen tauko partikkelin *koska* ja täytetyn tauon *mm* välillä ja kolmas tauko täytetyn tauon *mm* ja täytetyn tauon *öö* välillä. Kaksi tauoista on melko lyhyitä ja kolmas tauko puolestaan on todella pitkä, vaikka lausuma jatkuu sen jälkeen. Selvästi pitkän tauon jälkeisessä asiassa on jotakin hankalaa, koska sen miettiminen kestää tauon, täytetyn tauon ja toisen hiljaisen tauon verran. Kaikkien tauojen aikana Katarina luultavasti miettii, mitä sanoa seuraavaksi.

Mikaelin (ta3) esimerkissä lihavoidut tauot ovat lausuman sisällä: *jos on kesä minä [0.305 s] tyk- [0.305 s] kään mennä rantaan ja uimaan ottaa aurinkoo [0.687 s] ja jos on talvella minä [0.717 s] tykkään mennä kuntosaliin*. Ensimmäinen tauko on sanojen *minä* ja *tykkään* välillä, ja se on todella lyhyt, luultavasti hengitystauko. Toinen tauko on sanojen *aurinkoo* ja *ja* välillä, ja se on keskipituinen. Luultavasti Mikael harkitsee sen aikana seuraavia sanoja. Kolmas tauko on sanojen *minä* ja *tykkään* välillä, kuten ensimmäinenkin tauko, ja sen on keskipituinen. Luultavasti senkin aikana Mikael miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa.

Kaiken kaikkiaan lausuman sisällä olevat tauot ovat todella monenlaisia, ja niihin vaikuttavat hyvin erilaiset syyt. Cenozin (1998: 6) mukaan taukoja on kolmenlaisia, leksikaalisia, morfologisia ja suunnittelutaukoja. Mikaelin esimerkissä on ainakin morfologisia taukoja, jotka ilmentävät ongelmia morfologisella tasolla, ja lisäksi suunnittelutaukoja. Leksikaalisia taukoja ei tässä esimerkissä määritelmän mukaan ole. Morfologisista tauoista esimerkkinä on *minä [0.305 s] tyk-* ja suunnittelutauoista *aurinkoo* ja *ja välinen* tauko.

4.2.4 Sanan sisällä oleva tauko

Sanan sisällä olevia taukoja ei ole aineistossa kovin paljon, mutta niitä on silti monenlaisia. Kolmosen saaneilla sanan sisällä on keskimäärin 0,79 taukoa ja nelosen saaneilla 0,63. Kolmessa eri näytteessä on tauko sanan *mutta* sisällä: Elenalla (ta3), Romanilla (ta4) ja Antoninalla (ta4). *Mutta*-sanan välisen tauon voi käsittää puhekielisen ja kirjakielisen muodon välisenä pohdintana tai toisaalta sen miettimisenä, mitä *mutan* jälkeisessä lausumassa sanotaan. Ullakonojan (2009:33) mukaan venäjän kielessä voi pitää sanan sisällä tauon, jotta sana korostuisi, tai selkeämmän artikulaation vuoksi. On mahdollista, että tämä venäjän kielen piirre on joillakin informanteilla siirtynyt myös suomen kieleen.

Helgan (ta3) *liikun- [0.828 s] taminen* puolestaan on esimerkki tauosta, jossa mietitään sanan johdinainetta, samaten Tatianan (ta3) *liik- [0.616 s] ke*, Kristinan (ta3) *kuntosalil- [0.406] sa* ja Mikaelin (ta3) *tyk- [0.305 s] kään*. Ensimmäisessä esimerkissä *liikuntaminen* ja toisessa esimerkissä *liikke* kyseessä on substantiivin loppuosan mietintä, *kuntosalilsa* sen sijaan mietitään sijapäätettä ja *tykkään*-sanassa verbin päätettä. Pavlolla (ta3) tauko on puolestaan yhdyssanan osien välillä: *kuusitoista- [0.563 s] vuotias*, samaten Petruksella (ta4) *verk- kokauppa-[0.526 s] mahdollisuudesta* ja *henkilö- [3.034 s] kunnan*. Samuelin (ta3) *se- [0.548 s] kin* puolestaan on esimerkki liitepartikkelin paikan miettimisestä. Annan (ta3) *uima- [0.716 s]hal hallissa* puolestaan mietitään yhdyssanan jälkiosaa, mutta ei onnistuta siinä ensimmäisellä, vaan vasta toisella kerralla.

Samuelin (ta3) esimerkissä *kiinnos [0.868 s] nostua* tauko on keskipitkä, ja sen jälkeen Samuel toistaa osan sanasta uudelleen: *nos*-osa on jo sanan etuosassa. Luultavasti tässä esimerkissä Samuel epäröi sanan päätettä ja unohtaa sitten, kuinka paljon sanasta on ehtinyt sanoa. Katarinan (ta3) esimerkissä lihavoidut tauot ovat sanan sisällä: *vanhemmalla täyt- [0.332 s]tyy hhh [0.604 s] öö [0.513 s]suunni- [0.393 s] telta öö lapset öö[1.223 s] öö liikkumaan*. Ensimmäisessä esimerkissä Katarina miettii sanan loppuosaa, mutta pidentääkin äänteen liian pitkäksi. Toisessa esimerkissä hän miettii perusmuodon päätettä, mutta epäonnistuu korvaa-

malla yhden l:n t:llä. Tauot ovat molemmat todella lyhyitä, eli niiden aikana ehtii miettiä sanan loppuosaa vain hieman.

Mikaelin (ta3) esimerkissä lihavoitu tauko on sanan sisällä: *minä harrastan* [0.366 s] *ää uimahallis-* [0.412 s] *ta*. Esimerkissä Mikael hakee oikeaa rektiota *harrastan*-sanan kanssa, mutta sanokin elatiivimuodon partitiivin sijaan. Tauko on melko lyhyt, mutta sen aikana Mikael miettii oikeaa sijapäätettä. Toisessa Mikaelin esimerkissä *hyvä kunto ja hyvä mieli-* [0.397 s] *alla* Mikael miettii, mikä yhdyssanan loppuosa on, mutta tuottaakin lyhyen tauon jälkeen muodon, jossa on yksi ylimääräinen l-äänne. Svetlanan (ta4) esimerkissä *minusta ei* [0.773 s] *ää kehi-* [0.348 s] *ty* lihavoitu tauko on sanan sisällä. Siinä Svetlana miettii lyhyen tauon aikana kieltomuodon päätettä ja onnistuu siinä.

4.2.5 Kahden saman sanan osien välillä oleva tauko

Kahden saman sanan osien välillä olevia taukoja tai toistoja oli kolmosen saaneilla keskimäärin 1,07 ja nelosen saaneilla 1,13, eli enemmän kuin sanan sisällä olevia taukoja, mutta huomattavasti vähemmän kuin lausuman sisällä ja lausumien välissä olevia taukoja. Nämä esimerkit ovat useimmiten myös esimerkkejä vääristä aloituksista (e. *false starts*). Esimerkiksi Alinan (ta3) *liikku liikk* [0.905 s] *liikkua* on hyvä esimerkki toistosta, jossa haetaan sanaa, mutta hakemisessa kestää jonkin aikaa. Samankaltainen esimerkki on myös Marian (ta3) *op* [0.452 s] *op opettaa* ja Katyan (ta3) *kä* [0.461 s] *käydä*, jotka muistuttavat jonkin verran änkytystä. Kaikkien tällaisten toistojen välillä ei ole taukoa, kuten Olgan (ta3) *pou poukoa po ja* [1.365 s] *aa*, jossa lopullisen muodon hakemisesta luovutaan kokonaan.

Olgan (ta3) *pyöräile* [0.789 s] *pyöräilevät* -esimerkissä puolestaan haetaan oikeaa verbin päätettä, kuten myös Hannan (ta4) esimerkissä *tanssi* [0.321 s] *tanssimassa*, kun taas Katyan (ta3) *lastan päiväkodissa* [0.321 s] *kodeissa* haetaan monikkomuotoa. Paljon on myös esimerkkejä, joissa sanotaan ensin kokonainen sana ja sen jälkeen sanotaan sama sana toisessa sijamuodossa, esimerkiksi Katyan (ta3) *lapsille* [0.614 s] *lapset tarvitsevat sitä* ja Hannan (ta4) *minusta on* [0.596 s] *vanhemmille* [0.627 s] *pitää* [0.765 s] *aa* [2.217 s] **vanhemmat** [0.398 s] **vanhemmille** *pitää* [0.489 s] *aa viedä laps* [0.612 s] *lapsia* [2.309 s] *uimahalliin*. Svetlanan (ta4) esimerkissä *televisioo* [0.545 s] *televisioo* Svetlana toistaa keskipituisen tauon jälkeen saman sanan täsmälleen samassa muodossa uudestaan. Tällaisia toistoja on paljon myös ilman taukoa.

Tatianan (ta3) esimerkissä *tut* [0.376 s] *tuttua* Tatiana sanoo ensin sanan etuosan ja toistaa sitten koko sanan uudestaan lyhyen tauon jälkeen. Myös Helgan (ta3) *lii* [0.903 s] *liikku-*

minen on samanlainen esimerkki. Tanyan (ta3) esimerkissä *se* [0.448 s] *se se* pronomini *se* toistuu kolmesti, ensin lyhyen tauon jälkeen ja sitten ilman taukoa. Tässä esimerkissä ei luultavasti ole kuitenkaan kyse siitä, että Tanya miettisi *se*-pronominia, vaan luultavasti mietinnässä ovat seuraavat sanottavat sanat, *on vain luonnollinen asia*. Vanian (ta3) esimerkissä on kaksikin kahden saman sanan välillä olevaa taukoa: *talvel* [0.336 s] *talvella minä hiih* [1.008 s] *hiihdän*. Ensimmäinen tauko on lyhyt, ja sen edellä Vania sanoo *talvel* ilman sijapäätteen loppuosaa. Toisaalta tämän voi tulkita myös puhekieliseksi muodoksi adessiivista, joka korjataan muodollisempaan muotoon tauon jälkeen. Toinen tauko on melko pitkä, ja sen edellä Vania sanoo alkuosan sanasta *hiihdän*, ja tauon jälkeen hän toistaa koko sanan uudestaan.

Pavlon (ta3) esimerkissä *on* [0.837 s] *ovat* Pavlo korjaa keskipitkän tauon jälkeen *olla*-sanana oikeaan muotoon. Toisessa esimerkissään hän korjaa takavokaalisen version sanasta etuvokaalilliseksi: *ma* [1.005 s] *mä*. Mikaelin (ta3) esimerkissä *opiskelle* [0.366 s] *opiskella* Mikael korjaa lyhyen tauon jälkeen sanan viimeisen äänteen /e/:stä /a/:ksi. Vladimir (ta3) puolestaan korjaa sijamuodon oikeaksi: *omasta* [0.404 s] *oman*. Boriksen (ta4) esimerkissä *ak* [0.963 s] *akk* [0.421 s] *akkua* Boris puolestaan tarvitsee useamman yrityksen ennen kuin löytää sanan *akkua*. Siinä ensimmäinen tauko on melko pitkä ja toinen lyhyt, ja kokonaiskestoltaan tämä epäröintijakso on todella pitkä.

4.2.6 Muu tauko

Muu tauko tarkoittaa tässä tutkimuksessa pääosin lausuman lopun ja täytetyn tauon välistä hiljaista taukoa. Muita taukoja oli kolmosen saaneilla keskimäärin 2,65 ja nelosen saaneilla 3,63. Esimerkiksi Tatianalla (ta3) on tällainen esimerkki, jossa molemmat tauot ovat muita taukoja: *öö noin kolme kilometriä aluksi ääm sit joskus viisi kilometriä* [0.826 s] *ääm* [0.932 s] *liikkuminen minun mielestäni on tärkeää*. Esimerkissä molemmat tauot ovat keskipitkiä, ja niissä jommallakummalla puolella on täytetty tauko *ääm*. Tässä Anyan (ta4) esimerkissä taukoja on kaksikin ennen loppua: *ja se on erittäin hyvä ää lapsille* [0.772 s] *öö* [0.576 s] *ja vielä haluaisin saada lopun lopuksi*. Tauot ovat keskipitkiä tai melko lyhyitä, ja niiden aikana Anya luultavasti miettii, mitä sanoa seuraavaksi. Tässä Sonyan (ta4) esimerkissä lihavoitu tauko on henkäyksen ja lopun välissä: *ja sen takia ostaa hh* [5.384 s] *Suomessa liikenne on* [0.302 s] *turvallista*. Tauko on todella pitkä, ja sen jälkeen alkaa uusi lausuma. Luultavasti Sonyalta on loppunut asia kesken tässä kohdassa, ja hänen on täytynyt keksiä uutta sanottavaa reilun viiden sekunnin tauon aikana. Nämä yksittäiset pitkät tauot eivät vaikuta aineiston kokonaiskuvaan, sillä niitä on niin vähän.

4.2.7 Tauon jälkeiset sanaluokat

Tässä luvussa käsittelemme tarkemmin tauon jälkeisiä sanaluokkia. Ensin käsittelemme nomineita yksitellen, sen jälkeen vielä verbejä, partikkeleita, täytettyjä taukoja ja sanan loppuosia.

Nominit, eli substantiivit, numeraalit, pronominit ja adjektiivit, muodostavat yhdessä suuren osan kaikista tauon jälkeisistä sanoista. Seuraavissa luvuissa käsittelemme kutakin sanaluokkaa erikseen. Yhteensä taukoa seuraavia nomineja on kolmosen saaneilla keskimäärin 14,71 ja nelosen saaneilla 18,7, eli suurin osa tauoista sijoittuu ennen nominia. Nelosen saaneilla on todella paljon enemmän nomineja edeltäviä taukoja kuin kolmosen saaneilla: eroa on jopa neljän yksikön verran. Ero muodostuu siitä, että jokaista sanaluokkaa on nelosen saaneilla jonkin verran enemmän, ja yhdessä ne muodostavat suuren osan taukojen jälkeisistä sanaluokista.

Substantiiveja oli kolmosen saaneilla keskimäärin 7,21 ja nelosen saaneilla 8,63, eli substantiivit sijoittuvat keskipaikkeille yleisyydessä suhteessa muihin sanaluokkiin. Substantiiveja edeltää tauko suunnilleen yhtä usein kuin verbejä. Kolmosen ja nelosen saaneilla ei ole kovin suurta eroa substantiivien määrässä.

Hannan (ta4) esimerkissä *pyöräilen [0.658 s] paljon [2.233 s] Suomessa on paljon mahdollisuuksia [0.566 s] pyöräillä* keskimäinen tauoista edeltää substantiivia *Suomessa*. Tauon paikka on lausumien välillä, eli tauko on sujuva, kuten myöhemmin ilmenee. Tässä tauossa lienee kyse ennemminkin koko sanottavan asian miettimisestä kuin pelkän substantiivin muodon miettimisestä. Tässä Anyan (ta4) esimerkissä *olen kiinnostunut jo pitkä aika joogasta [0.333 s] uimisesta [0.439 s] ja sauvakävelemisestä* tauot ovat luettelon osien välissä, eli myös nämä tauot ovat sujuvia. Luultavasti tässä esimerkissä tauot ovat henkäisyn paikkoja, koska ne ovat niin lyhyitä. Sonyan (ta4) esimerkissä *yhden kerran lahjaksi pienelle lapselle [0.422 s] öö mhh [0.483 s] pyörän* vaikuttaa siltä, että Sonya hakee koko sanaa *pyörä*, koska edellä on kaksi täytettyä taukoa ja niitä edeltävä hiljainen tauko.

Emilian (ta4) esimerkissä *aa myös se on [0.992 s] aa [0.312 s] aktuaalinen [0.312 s] kysymys minulle koska minut minulla on pieni vauva* kolmas, lihavoitu tauko edeltää substantiivia *kysymys*. Vaikuttaa siltä, että tässä kokonaisuudessa Emilia harkitsee koko sanoja, ei niinkään päätteitä – *aktuaalista* edeltää pitkä hiljainen tauko ja täytetty tauko, jonka aikana Emilia luultavasti miettii, mitä ylipäättään haluaa sanoa. Myös Cenoz (1998: 6) toteaa, että kaikki ne tauot, jotka eivät ole leksikaalisia tai morfologisia, ovat suunnittelutaukoja. Suunnittelutaukoja on siis puheessa Cenozin mukaan suhteellisen paljon. Ivanin (ta4) esimerkissä

olen [0.771 s] ostanut [0.856 s] lastenvaunun [1.770 s] sivulta vaunulapistefi on kaksikin tauon jälkeistä substantiivina, *lastenvaunun* ja *sivulta*. Tässä esimerkissä voi hyvinkin olla kyse siitä, että Ivan hakee sanan päätettä: akkusatiivimuotoa ensimmäisessä kohdassa ja ablatiivina toisessa kohdassa.

Numeraaleja edeltäviä taukoja oli aineistossa vähiten, yhteensä 11 kappaletta. Numeraaleja on yleensäkin kaikista sanoista vähiten, joten on luonnollista, että niitä on myös taukoja ennen niin vähän. Romanin (ta4) esimerkissä *päästä* [0.346 s] *kahden viikon päästä se tuli ihan sama tilanne* Roman sanoo ensin *päästä* ja korjaa sitten *kahden viikon päästä*. Katyan (ta3) esimerkissä *ikä jo* [0.614 s] *viiskymmentä kuuskymmentä* Katya selvästi miettii, mikä ikä olisi sopiva tässä tilanteessa. Vanian (ta3) esimerkissä *käyn kuntosalilla* [0.519 s] *no noin* [0.871 s] *kolme neljä kertaa viikossa* numeraali on esimerkin toisen tauon jälkeen. Tauko on suhteellisen pitkä, 0.871 sekuntia, ja sen aikana Vania luultavasti miettii, kuinka monesti hän käy kuntosalilla viikossa. Myös Pavlon (ta3) esimerkissä *ää noin* [0.396 s] *viisikymmentä euroa kuukaudessa* lienee kyse siitä, että Pavlo miettii, kuinka paljon tennis maksaa kuukaudessa. Mikaelinkin (ta3) esimerkissä *al terapia-allas ja* [0.717 s] *kaksi saunaa tavallinen sauna ja höyrysauna* lienee kyse samasta pohdinnasta kuin muillakin – kuinka monta saunaa uimahallissa onkaan.

Vaikuttaisi siltä, että aineiston kaikissa tauon jälkeisissä numeraaleissa on sama tilanne, jossa informantti miettii määrää, ei niinkään päätettä tai oikeaa sanaa. Numeraalit ovat suhteellisen helppoja, kun ne kerran oppii, joten niissä ei tarvitse miettiä, mikä sana sopisi kuvaan, vaan pelkästään asiaa. Tässä aineistossa numeraalit ovat pääosin nominatiivimuodossa lukuun ottamatta Tanyan esimerkkiä *koneella voi tehdä mitä tahansa niinku lentää* [1.195 s] *kuudel niinku* [1.255 s] *tehdä uus* [0.762 s] *ruumisosa ihmiselle*, jossa sana *kuudel* on adessiivissa. Tämä esimerkki on kuitenkin epäselvä, eikä ole varmaa, tarkoittaako Tanya tässä numeroa *kuusi* vai kenties yrittää sanoa jotain muuta.

Pronomineja oli tauon jälkeen tasoarvion kolme saaneilla henkilöillä keskimäärin 5,64 ja neljä saaneilla 7,25, eli nelosen saaneilla niitä oli melkein kaksi yksikköä enemmän. Yhteensä pronomineja oli tauon jälkeen 204, eli pronominia edeltävä tauko oli suhteellisen yleinen tässä aineistossa. Marian (ta3) esimerkissä *kun* [0.693 s] *ihminen tuntee* [0.829 s] *itsestä* [0.347 s] *hyvältä sitten* [0.633 s] *hän voi hyvin hän työskentelee hyvin* toinen ja neljäs tauko ovat pronominia edeltäviä. Sekä ennen *itsestä*-sanaa että ennen *hän*-sanaa on pitkätköt tauot. *Itsestä*-sanan kohdalla voi olla, että Maria hakee oikeaa sanaa. *Hän*-sanan kohdalla on luultavasti kyse enemmin koko sanottavan asian miettimisestä kuin pelkästään yhden sanan ha-

kemisestä, sillä taukoja ei ole pitkän asiakokonaisuuden sisällä muita, vaikka aiemmin samassa lausumassa on aika tiheästi taukoja.

Elenan (ta3) esimerkissä *pesäpalloa ja lentopalloa [0.705 s] minä juoksen käyn erilaisia [0.884 s] aa kuntohalleja* on tauko ennen uuden lausuman aloittavaa *minä*-sanaa, joten kyseinen tauko on sujuva. Luultavasti Elena harkitsee kyseisen tauon aikana, mitä sanoa seuraavaksi. Tässä Olgan (ta3) esimerkissä *mutta mä tykkään aa pyöräilemisestä niin paljon [0.576 s] mä [1.456 s] aa joka kesä mä pyöräile pyöräileminen aa* tauon jälkeinen *mä*-sana on lausumien välissä, eli kyseessä on sujuva tauko. Kuitenkin kyseessä on myös väärä aloitus, sillä Olga aloittaa lausuman uudestaan pidemmän hiljaisen tauon ja täytetyn tauon *aa* jälkeen ilmaisulla *joka kesä*. Katyan (ta3) esimerkissä puolestaan *koska se tuo [1.326 s] kaikil [0.838 s] lihaksille voimaa* kyseessä on luultavasti asian ja sijamuodon miettiminen, sillä ensin on pitkä tauko ennen sanaa *kaikil* ja sen jälkeen uusi tauko, jonka jälkeen tulee sana *lihaksille*. Luultavasti jo ennen *kaikil*-sanaa Katya hakee sanaa *lihas*. Myös allatiivi saattaa olla haussa.

Tanyan (ta3) esimerkissä *kun [0.687 s] monta ystävää asuvat muussa maassa* Tanya saattaa joko hakea sanaa *monta*, koko sanottavaa asiaa tai pelkkää oikeaa partitiivin sijapäätettä. Tauko on keskipitkä, ja sen aikana ehtii miettiä useampaakin asiaa. Pavlon (ta3) esimerkissä *ja se auttaa [0.609 s] minua pystymään terveenä* on luultavasti kyse koko asian pohdinnasta, vaikka voi kyseessä olla myös partitiivin hakeminen. Samuelin (ta3) esimerkissä *liikkuminen [0.822 s] minun mielestäni on tosi tärkeää* Samuel luultavasti hakee *minun mielestäni* -fraasia. *Minä* tai *mä* eri sijamuodoissa on todella yleinen tauon jälkeinen sana. Se ei ole yllättävää ottaen huomioon, että informantit puhuvat omista kokemuksistaan liikunnasta, teknologiasta ja niin edelleen. Kiinnostavaa on myös se, johtuuko pronomineja edeltävien taukojen määrän lisääntyminen kolmostasolta nelostasolle sillä, että mahdollisesti nelostasoiset käyttäisivät puheessaan enemmän pronomineja kuin kolmostasoiset.

Adjektiiveissa kiintoisaa on niiden tiukka yhteys jäljessä tulevaan määritteeseen. Siksi voisi kuvitella, että ainakaan adjektiivin jälkeen ei olisi luontevaa pitää taukoa. Tauon jälkeisiä adjektiiveja on tasoarvion kolme saaneilla keskimäärin 1,5 ja neljä saaneilla 2,44. Eroa on siis suunnilleen yhden yksikön verran. Adjektiivit ovat nomineja, joten niissä pohdintaa saattaa itse sanan tai asian lisäksi aiheuttaa oikea sijapäätte. Alinan (ta3) esimerkissä *koska liikku liikk [0.905 s] liikkua on [1.117 s] tärkeä osa [1.056 s]elämässä* toinen tauko edeltää adjektiivia. Tauko on melko pitkä, joten luultavasti Alina harkitsee seuraavia sanoja. Marian (ta3) esimerkissä *ihminen tuntee [0.829 s] itsestä [0.347 s] hyvältä sitten* toinen tauko edeltää adjektiivia. Tässä esimerkissä *hyvä*-sana on ablatiivissa, joten Maria saattaa hyvinkin miettiä

oikeaa sijamuotoa. Toisaalta tauko on niin lyhyt, että se saattaa olla myös sisäänhengityksen paikka.

Katyan (ta3) esimerkissä *olen tosi nopeasti [0.558 s] väsy siksi en pysty juosta paljon ja vielä polvet kipeä väsy*-sana on keskipituisen tauon jälkeen, mikä saattaa implikoida, että Katya miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa. Toisaalta Katya saattaa myös olla epävarma sanan *väsynyt* muodosta ja päätyy sitten vaillinaiseen muotoon *väsy*. Helgan (ta3) esimerkissä *vartalo ja lihas [0.376 s] on [0.798 s] voimakas* toinen tauko edeltää adjektiivia. Tässä esimerkissä Helga luultavasti harkitsee sanaa *voimakas*. Sen jälkeen tulee vielä yksi tauko, jonka jälkeen Helga alkaa puhua uudesta asiasta. Boriksenkin (ta4) esimerkissä *liikkuminen on [0.842 s] oikein [0.301 s] tärkeää* toisen tauon jälkeen tulee adjektiivi. Boriksella on puheessaan yhteensä 59 taukoa, joten taukoja on melkein jokaisen tai joka toisen sanan jälkeen – kyseessä on ehkä Boriksen puhetyyli eikä niinkään sanojen miettiminen, etenkin tässä jälkimmäisessä tauossa, joka on todella lyhyt.

Morizin (ta4) esimerkissä *mä usein käyn Saimaalla [0.487 s] ja muissakin muissakin [0.487 s] isoissa järvissä [0.867 s] melontamassa* toinen tauko edeltää adjektiivia. *Isoissa*-sana on tässä inessiivissä, eli sanojen harkitsemisen lisäksi kyse voi olla myös oikean sijamuodon pohdinnasta. Sergein (ta4) esimerkissä *se auttaa pitää [0.764 s] lihakset [1.168 s] hyvässä kunnossa* niin ikään toinen tauko edeltää adjektiivia *hyvässä*. Koska sana *hyvä* on inessiivissä, tässäkin voi olla kyse sijamuodon hakemisesta, vaikka luultavammin kyse on fraasin *hyvässä kunnossa* hakemisesta.

Verbit ovat kiinnostava ryhmä sikäli, että tauot eivät vaikuta kovin luonnollisilta niiden yhteydessä: verbiin liittyy useimmiten tekijä, jonka voisi kuvitella olevan verbissä kiinni ilman taukoja. Verbejä oli kolmosen saaneilla tauon jälkeen keskimäärin 7,36 ja nelosen saaneilla 8,31, eli eroa oli vain yhden yksikön verran. Suhteessa muihin sanaluokkiin verbit sijoittuvat yleisyydessä keskipaikan ylempään osaan. Verbissä pohdintaa herättäneeseen se, missä muodossa sanan pitäisi olla: perusmuodossa, nominaalimuodossa, persoonamuodossa ja aikamuodossa.

Petruksen (ta4) esimerkikilausemassa on tauko ennen kahtakin verbiä: *kun sä itse et pysty [0.556 s] mennä kauppaan ja [0.631 s] tarkistamaan se kauppa*. Molemmissa tauoissa lieinee kyse oikean verbimuodon hakemisesta, vaikkakin ensimmäisen tauon jälkeinen verbi onkin normaalista poikkeavassa muodossa, perusmuodossa verbin nominaalimuodon sijaan. Toisen tauon jälkeen Petrus on valinnut nominaalimuodon. Evelinan (ta4) esimerkissä *aa [1.024 s] voisit öö ostaa Kiinasta* puolestaan etsitään konditionaalimuotoa. Ivanin (ta4) esimerkissä tauko on ennen kieltosanaa: *jotain vielä [1.142 s] en en voi muistuttaa hetkellä niin*

kaikkea mitä mä olen sieltä ostanut. Ivanin esimerkin tauko tosin voi johtua siitä, että Ivan miettii ”jotain vielä”, muttei muista hakemaansa asiaa. Romanin (ta4) esimerkissä *valoa ei [0.461 s]ei tarvi olla [0.461 s] panna päälle* puolestaan haetaan oikeaa verbiä. Ensin tauko on ennen kieltosanaa ja sitten verbin *panna*-perusmuodon edellä. *Panna*-verbiä edeltää *olla*-verbi, joka vaihtuu lyhyehkön pohdinnan jälkeen oikeaksi sanaksi.

Lenan (ta4) esimerkissä *no joka tapauksessa mä [0.541 s] ajattelen että se on tosi kiva juttu koska mun kotimaassa Venäjällä [0.316 s] ei se siirretään enää [0.767 s] kello yhtään* kaksi ensimmäistä taukoa edeltävät verbejä. Ensimmäinen tauko edeltää *ajattelen*-verbiä ja toinen tauko *ei*-kieltosanaa. Luultavasti ensimmäisessä kohdassa Lena harkitsee, mitä verbiä käyttää, ja toisessa kohdassa kyse saattaa olla hengitystauosta.

Tauon jälkeinen partikkeli oli sanaluokista kaikkein yleisin. Partikkeleita oli kolmosen saaneilla keskimäärin 10,14 ja nelosen saaneilla 12,88, eli eroa oli yli kahden yksikön verran. Yhteensä tauon jälkeisiä partikkeleita oli 361, mikä on huomattava osuus kaikista tauon jälkeisistä sanoista. Varmasti yleisin tauon jälkeinen partikkeli oli *ja*-konjunktio, jota ennen on myös sujuvan tauon paikka. Tässä Anyan (ta4) esimerkissä *pelaa [0.409 s] ää jalkapalloa [0.394 s] tennistä [0.439 s] ja öömmm kaverin kanssa vain o olen ulkona* kolmannen tauon jälkeen on partikkeli *ja*. Tämä tauko ei ole sujuva, koska se ei edellä rinnakkaislausumaa. Tämän tauon aikana Anya luultavasti miettii, mitä sanoa seuraavaksi, päätellen *öömmm*-täytetystä tauosta, joka on *ja*-sanan jälkeen. Toisessa Anyan esimerkissä *ihmisille se on tärkeä asia [0.651 s] koska joskus asu istuvat vain kotona* tauko on sujuva, sillä se edeltää *koska*-sanaa, joka aloittaa sivulausuman. Tässä esimerkissä Anya luultavasti harkitsee koko sanottavaa asiaa, ei pelkkää *koska*-sanaa.

Sonyan (ta4) esimerkissä *minä joskus käytän [0.528 s] öö verkkokauppaa [0.498 s] ja [1.116 s] hhhh [0.317 s] miksi [0.362 s] koska minä asun semmoisessa hiljasesa paikassa meillä pienet kaupat [0.422 s] ja joskus ei ole niitä tavaroita mitä [0.377 s] minä tarvitsen* on kaksikin tauon jälkeistä *ja*-sanaa. Ensimmäistä *ja*-sanaa ympäröi kaksi taukoa ja lisäksi täytetty tauko, jota seuraa vielä toinenkin hiljainen tauko. Näiden hiljaisten taukojen ja täytetyn tauon aikana Sonya luultavasti miettii koko sanottavaa asiaa. Toinen *ja*-sana puolestaan on lyhyen tauon jälkeen, joten kyseessä voi olla vain hengähdysten paikka. Petruksen (ta4) esimerkissä *ääm verkkokauppoja voi ja kannattaa käyttää vain tässä tilanteessa mielestäni [0.451 s] kun sä itse et pysty [0.556 s] mennä kauppaan* ensimmäinen tauko on partikkelia edeltävä. Luultavasti Petrus harkitsee lyhyen tauon aikana koko sanottavaa asiaa, mitä tukee se, että hän pitää toisen tauon suhteellisen pian ennen *mennä*-sanaa.

Evelinan (ta4) esimerkissä *käytän itse paljon verkkokauppoja [0.797 s] koska se on aa [0.882 s] mun mielestä helpompi aa tapa ostaa tavaroita koska*-sanaa edeltävä tauko on sujuva. Tauon aikana Evelina luultavasti miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa, mitä tukee se, että hän pitää toisen tauon pian ensimmäisen jälkeen ja pitää vielä täytetyn tauonkin. Ivanin (ta4) esimerkissä *olen usein [0.599 s] melko usein ostanut mel [0.428 s] paljon asioita olen ostanut tilannut sieltä gruponpistefi-sivulta* molempien taukojen jälkeen on partikkeli. Ensimmäisessä tauossa on kyse korjauksesta – Ivan sanoo ensin *usein*, mutta tarkentaa sitten, että *melko usein*. Toisessa tauossa kyse lienee siitä, että Ivan aloittaa sanomaan *melko*, mutta jättääkin sen kesken ja sanoo vain *paljon*.

Täytettyä taukoa edeltäviä hiljaisia taukoja oli tasoarvion kolme saaneilla keskimäärin 7,79 ja tasoarvion neljä saaneilla 9,19. Nelosen saaneilla siis oli jonkin verran enemmän tällaisia taukoja. Toisaalta nelosen saaneilla oli myös absoluuttisesti enemmän taukoja kuin kolmosen saaneilla, 216, kun kolmosen saaneilla oli vain 161. Toki tässä pitää huomioida myös se, että kolmosen saaneista kaksi puhui lyhyemmän aikaa kuin oli tarkoitus, mutta siitäkin huolimatta täytettyjä taukoja on paljon enemmän nelosen saaneilla.

Tässä Elenan (ta3) esimerkissä *ja talvella minä luistelen ja hiihdän [1.409 s] aa [0.570 s] minä [3.384 s] liikunnan melkein [1.424 s] mm joka päivä* on kaksikin hiljaisen tauon jälkeistä täytettyä taukoa, ensimmäisen ja neljännen tauon jälkeen. Ensimmäinen tauko on lausuman lopun ja *aa*-täytetyn tauon välillä, ja toinen tauko sen sijaan lausuman keskellä. Ensimmäinen *aa*-sana on lisäksi kahden tauon välissä. Tällainen kahden tauon välissä oleminen on verrattain yleistä tässä aineistossa. Sekä ensimmäistä *aa*-täytettyä taukoa edeltävä tauko että *mm*-täytettyä taukoa edeltävä tauko ovat suhteellisen pitkiä, mikä kertoo ehkä oikean sanan tai asian hakemisesta. Pian *aa*-sanon jälkeen onkin todella pitkä tauko, kestoltaan 3.384 sekuntia, jonka aikana Elena luultavasti hakee sanaa *liikunnan*.

Tässä Olgan (ta3) esimerkissä *mutta mä tykkään aa pyöräilemisestä niin paljon [0.576 s] mä [1.456 s] aa joka kesä mä pyöräile pyöräileminen aa [0.804 s] aa puistoissa ja kaduilla* on myös kaksi hiljaisen tauon jälkeistä täytettyä taukoa, mutta lisäksi on kaksi muutakin *aa*-sanaa. Olgalla on puheessaan vain 22 taukoa, ja täytettyjä taukoja on melkein yhtä paljon, 15. Olgalla täytetyt tauot selvästi korvaavat taukoja. Hiljaiset tauot, jotka edeltävät täytettyjä taukoja, ovat tässä esimerkissä melko pitkiä, joten luultavasti Olga hakee joko yksittäistä sanaa tai koko sanottavaa asiaa. Ensimmäisessä kohdassa Olga sanoo ensin *mä* ja sitten lisääkin sen edelle *joka kesä*. Toisessa kohdassa taukoa ympäröi kaksi *aa*-sanaa, minkä jälkeen tulee sana *puistoissa*. Tässä esimerkissä Olga saattaa hakea joko sanaa *puisto* tai sitten inessiivin päätettä.

Katyan (ta3) esimerkissä *minä [0.768 s] en liiku liian paljon [1.187 s] aa ja aina ajan autolla* toinen hiljaisista tauoista edeltää täytettyä taukoa. Tauko on melko pitkä, joten luultavasti Katya miettii koko sanottavaa asiaa hiljaisen tauon ja täytetyn tauon aikana. Tatianan (ta3) esimerkissä *minä harrastan liikuntaa ääm minä kävin lenkillä melkein joka ilta öö [0.796 s]öö noin kolme kilometriä aluksi ääm sit joskus viisi kilometriä [0.826 s] ääm [0.932 s] iikkuminen minun mielestäni on tärkeää* on kaksi hiljaisen tauon jälkeistä täytettyä taukoa, minkä lisäksi on kolme muuta täytettyä taukoa. Tatianalla on puheessaan jopa 22 täytettyä taukoa ja 50 hiljaista taukoa. Verrattuna Olgaan Tatiana ei siis välttämättä niinkään korvaa hiljaisia taukoja täytetyillä tauoilla, vaan täytetyt tauot ovat taukojen lisänä. Ensimmäisessä tauossa lienee kyse siitä, että Tatiana harkitsee, kuinka monta kilometriä onkaan juossut. Toinen esimerkki puolestaan on lausumien välillä, missä Tatiana luultavasti miettii koko seuraavaa lausumaa.

Ennen sanan loppuosaa (kesken jääneen sanan toista puoliskoa) on aineistossa yhteensä 27 taukoa. Kolmosen saaneilla oli keskimäärin 1,07 sanan loppuosaa tauon jälkeen ja nelosen saaneilla 0,75. Ero ei siis ole suuri, mutta toisin kuin kaikissa muita tauon jälkeisiä sanoja, kolmosen saaneilla oli näitä enemmän. Katyalla (ta3) on tällainen esimerkki: *las lastan päiväkodissa [0.321 s] kodeissa*. Esimerkissä Katya toistaa saman sanan uudestaan inessiivin monikkomuodossa. Tässä Katya ei luultavasti hae inessiiviä, sillä se on jo oikein *päiväkodissa*-sanassa, vaan haussa on nimenomaan monikkumuoto. Tatiana (ta3) puolestaan on tällainen esimerkki: *lii liik- [0.616 s] ke liikke*, jossa hän hakee sanan *liike* toista tavua. Saatuaan päätteen oikein hän vielä toistaa sanan uudestaan.

Mikaelilla (ta3) on aineistossa kaikkein eniten sanan loppuosaa edeltäviä taukoja, 4 kappaletta. Kaksi niistä on saman sanan loppuosia, *tyk- [0.336 s] kään ja tyk- [0.305 s] kään*, joissa hän mahdollisesti miettii verbin päätettä tai sitten harkitsee seuraavia sanoja. Muut tauot hänellä ovat *uimahallis- [0.412 s] ta*, jossa hän miettii elatiivia, ja *mielii- [0.397 s]alla*, jossa hän harkitsee, miten *mieliala*-sana päättyykään, mutta ei aivan onnistu hakemaan oikeaa muotoa. Sergeillä (ta4) on myös paljon taukojen jälkeisiä sanan loppuosia, kolme kappaletta. Hänen esimerkkejään ovat *työt- [0.300] tömille, lähet- [0.374 s] tää ja liukumäki [0.599 s] kejä*. Ensimmäisessä esimerkissä haetaan tön-päätettä ja allatiivin päätettä, toisessa esimerkissä lähettää-verbin nominatiivin päätettä ja kolmannessa esimerkissä korjataan yksikkö moniksi, joskin virheellisesti.

Petruksella (ta4) tauko on tilapäisen yhdyssanan keskellä: *verkkokauppa- [0.526 s] mahdollisuudesta*. Tässä esimerkissä Petrus selvästi hakee sanaa mahdollisuus, ei niinkään elatiivia. Toisessa Petruksen esimerkissä on myös kyse yhdyssanan loppuosan hakemisesta:

henkilökunnan [0.376 s]öö *henkilö-* [3.034 s] *kunnan*. Tässä esimerkissä Petrus sanoo sanan *henkilökunta* ensin aivan oikein, mutta luulee sitten sanoneensa sen jotenkin väärin ja toistaa sanan alkuosan, jonka jälkeen on hyvin pitkä tauko, ja vasta sitten *kunnan*-sana toistuu uudelleen ja Petrus pääsee jatkamaan puhettaan.

4.2.8 Tauon jälkeiset sija- ja verbimuodot

Tauon jälkeisistä sijamuodoista nominatiivi oli selvästi yleisin. Sitä oli kolmosen saaneilla keskimäärin 7,28 ja nelosen saaneilla 8,19. Genetiiviä oli kolmosen saaneilla 1,14 ja nelosen saaneilla 2,31, partitiivia kolmosen saaneilla 1,5 ja nelosen saaneilla 2,5, inessiiviä kolmosen saaneilla 0,43 ja nelosen saaneilla 1,25, elatiivia kolmosen saaneilla 0,86 ja nelosen saaneilla 0,81, adessiivia kolmosen saaneilla 1,14 ja nelosen saaneilla 1,19, allatiivia kolmosen saaneilla 0,57 ja nelosen saaneilla 0,56 ja translatiivia kolmosen saaneilla 0,21 ja nelosen saaneilla 0,38. Ablatiivia oli aineistossa vain kaksi kappaletta ja essiiviä neljä. Abessiivia ja komitatiivia ei esiintynyt ollenkaan. Nämä yleisyydet heijastelevat hyvin myös ISK:in tilastoja sijamuotojen tekstiesiintymistä (ISK: § 1227). Vaikka ISK listaa tekstiä ja tämä tutkimus puhuttua kieltä, esiintymien samankaltaisuus on oleellista.

Koska nominatiivi oli yleisin tauon jälkeinen sijamuoto, voi päätellä, ettei oikean sijamuodon valinta aiheuta tason kolme ja neljä puhujilla niin paljon taukoja kuin pelkkä oikean sanan valinta. Seuraavassa taulukossa ilmenevät tauon jälkeiset sija- ja verbimuodot, poisluettuna harvinaisimmat tapaukset:

Taulukko 7: Tauon jälkeiset sija- ja verbimuodot

Sija- tai verbimuoto	Tasoarvion 3 saaneet	Tasoarvion 4 saaneet
Nominatiivi	7,28	8,19
Genetiivi	1,14	2,31
Partitiivi	1,50	2,50
Inessiivi	0,43	1,25
Elatiivi	0,86	0,81
Adessiivi	1,14	1,19
Allatiivi	0,57	0,56
Translatiivi	0,21	0,38
Preesensin indikatiivi	4,64	4,94
Verbin perusmuoto	1,71	1,75

Nominatiivista on esimerkki Borikselta (ta4): *minä harrastan uintia [1.790 s] minä käyn uimahallissa noin [0.662 s] kaksi kolme kertaa viikossa*. Esimerkissä sekä pronomini *minä* että numeraali *kaksi* ovat nominatiivimuotoisia. *Minä*-sanaa edeltää pitkä tauko, jonka aikana Boris luultavasti on miettinyt koko seuraavaa sanottavaa asiaa. *Kaksi*-sanaa edeltää lyhyempi tauko, jonka aikana Boris luultavasti on miettinyt, kuinka monta kertaa käykään viikoittain uimahallissa. Genetiivistä esimerkki on Vladimirilta (ta3): *sitten julkisilla on vaikea lähteä kahden öö [0.824 s] pojan kanssa [0.854 s] harrastuksiin*, jossa lihavoitu tauko on genetiivin edellä. Tässä esimerkissä sanaa *pojan* edeltää pitkätkö tauko, jonka aikana Vladimir luultavasti miettii, mitä sanoa seuraavaksi, sillä *poika*-sana ei luultavasti ole niin vaikea, että sitä tarvitsisi erikseen miettiä.

Partitiiviesimerkki on Morizilta (ta4): *se on oikein mukavaa ja [0.426 s] hyödyllistä ja terveellistä kaikille perheenjäsenille*. Tässä esimerkissä partitiivia *hyödyllistä* edeltää lyhyt tauko, jonka aikana Moriz oletettavasti on kuitenkin miettinyt tätä sanaa. Toisaalta tauko voi olla myös hengitystauko. Inessiivistä esimerkki on Annalta (ta3) ja siinä lihavoitu tauko on inessiivin edellä: *minä yksi kertaa [0.929 s] viikossa käyn [2.041 s] uima- [0.716 s]hal hallissa*. Esimerkissä *viikossa*-sanaa edeltää pitkä tauko, jonka aikana Anna luultavasti miettii oikeaa sijamuotoa. Toisaalta hän saattaa harkita jo pidemmälle, sillä pian hänellä on pitkä epäröintijakso, jossa hän hakee sanaa *uimahallissa*. Elatiivista esimerkki on Kristinalta (ta3): *minä harrastan [0.345 s] hiihtomista*. Esimerkissä on *hiihtomista*-sanan edellä vain lyhyt tauko, mutta luultavasti Kristina harkitsee tauon aikana oikeaa muotoa sanalle *hiihtäminen* tai sitten koko sanaa itsessään.

Illatiivista esimerkki on Katyalta (ta3): *aa ja aina ajan autolla [0.475 s] työhön*. Siinä *työhön*-sanaa edeltää lyhyt tauko, jonka aikana Katya luultavasti harkitsee sanan muotoa. toisaalta tauko on niin lyhyt, että se voi olla myös hengitystauko. Adessiivista esimerkki on Morizilta (ta4): *metsässä tai [1.794 s] järvellä*. Sanaa *järvellä* edeltää tässä pitkä tauko, jonka aikana Moriz luultavasti joko miettii sanaa *järvi* tai sitten oikeaa adessiivimuotoa. Toisaalta tauko on niin pitkä, että sen aikana saatetaan miettiä koko seuraavaa sanottavaa asiaakin. Ablatiivista esimerkki on Marialta (ta3) ja siinä lihavoitu tauko on ablatiivin edellä: *koska kun [0.693 s] ihminen tuntee [0.829 s] itsestä [0.347 s] hyvältä sitten [0.633 s] hän voi hyvin hän työskentelee hyvin*. Tauko ennen sanaa *hyvältä* on todella lyhyt, joten se on luultavasti vain hengitystauko, mutta saattaa olla, että Maria harkitsee siinä oikeaa sijamuotoa. Allatiivista esimerkki on Pavlolta (ta3): *koska se saa minut [0.487 s] hyvälle tuulelle*. Ennen sanaa *hyvälle* on lyhyt tauko, jonka aikana Pavlo saattaa miettiä oikeaa sijamuotoa, tai sitten tauko on vain hengitystauko.

Translatiivi ja essiivi esiintyvät vain vakiintuneissa ilmauksissa *esimerkiksi* (esim. Pavlo), *menoks* (Vladimir), *kotona* (esim. Anna) ja *nykypäivänä* (Vladimir). Samaten instruktiivi esiintyi vain vakiintuneessa muodossa *oikein* (Boris).

Tauon jälkeen oli melkein pelkästään indikatiivimuotoisia preesensejä. Niitä oli kolmosen saaneilla keskimäärin 4,64 ja nelosen saaneilla 4,94. Seuraavaksi eniten oli perusmuotoja, kolmosen saaneilla keskimäärin 1,71 ja nelosen saaneilla 1,75. Muita muotoja oli imperfektejä yhteensä viisi, perfektejä yhteensä viisi, pluskvamperfektejä 1, erilaisia nominaalimuotoja 6 ja muita tapamuotoja kuin indikatiivi oli 8 kappaletta. Muodot olivat jakaantuneet kolmosen ja nelosen saaneille muuten tasaisesti, mutta nominaali- ja tapamuotoja, perfektejä ja pluskvamperfektejä ei ollut lainkaan kolmosen saaneilla tauon jälkeisessä asemassa. Preesensin yleisyys johtunee puheiden aiheista, jotka ohjaavat sen käyttöön yli imperfektin ja muiden aikamuotojen.

Preesensistä on seuraavia esimerkkejä: Marian (ta3) esimerkissä *koska se on [1.025 s] hyvä olo [0.467 s] ja [0.769 s] tunnet hyvin olet hyvin* lihavoitu tauko on preesensia edeltävä. Esimerkissä tauko on keskipitkä, ja sen jälkeen tulee preesensin yksikön toinen persoonamuoto. Luultavasti esimerkissä Maria harkitsee seuraavia sanoja. Elenan (ta3) preesensesimerkki on seuraava, ja siinäkin lihavoitu tauko on preesensia edeltävä: *se ei riitä minun mielestä koska [3.268 s] pitää [0.914 s] olla ulkona paljon aikaa*. Tauko on todella pitkä, vaikka lausuma jatkuukin sen jälkeen. Luultavasti sana *pitää* aiheuttaa miettimistä, mutta toisaalta noin pitkän tauon aikana luultavasti ehtii miettiä muitakin kuin vain seuraavaa sanaa. Toisaalta taas *pitää*-sanan jälkeen tulee taas pitkä, joskaan ei läheskään yhtä pitkä, tauko, jonka aikana myös ehtii miettiä seuraavaa sanottavaa asiaa.

Svetlanan (ta4) esimerkissä *ja kun minä [1.227 s] lepään [0.515 s] mä voin [0.636 s] aa [1.666 s] jos mä haluan levätä mä voin [0.439 s] istua sohvalla ja katsoa hienoa televisiota* lihavoitu tauko on preesensia edeltävä. Pitkän tauon jälkeen tulee preesensin yksikön ensimmäinen muoto. Luultavasti Svetlana miettii tauon aikana sanaa *levätä*, joka on hieman harvinaisempi sana. Anyan (ta4) esimerkissä puolestaan *minun mielestä ää liikunta on erittäin tärkeää ihmiselle [0.909 s] olen kiinnostunut jo pitkä aika joogasta* preesensia edeltävä tauko on sujuva, ja sen jälkeen alkaa uusi lausuma. Tauon jälkeinen sana on preesensin yksikön ensimmäisessä persoonassa. Tauko on melko pitkä, ja sen aikana luultavasti mietitään koko sanottavaa seuraavaa lausumaa.

Imperfektimuodosta on seuraava Annan (ta3) esimerkki: *hhhh ennen kun mä olin nuori minä [0.762 s] pelasin lentopalloa*. Tässä esimerkissä imperfekti on yksikön ensimmäisessä persoonassa. Tauko on melko pitkä, ja sen aikana Anna luultavasti miettii *pelata*-verbin im-

perfektin taivutusta. Perfektimuodosta esimerkki on Ivanilta (ta4): *olen [0.771 s] ostanut [0.856 s] lastenvaunun* ja siinä lihavoitu tauko on perfektiiä edeltävä. Esimerkissä tauko sijoittuu perfektin osien välille, ja tauon aikana luultavasti mietitään, miten *ostaa*-verbi taipuu perfektissä. Pluskvamperfektistä esimerkki on Romanilta (ta4): *hyvää että oliko se aika [0.648 s] siirretty eteenpäin tai taak tai jäi samaan*. Myös tässä esimerkissä tauon jälkeen on vain partitiivimuoto, jota Roman luultavasti tauon aikana harkitsee. Toisaalta tauon aikana hän saattaa miettiä myös, mitä sanoa seuraavaksi.

Nominaalimuodosta on Boriksen (ta4) esimerkki: *kutsua ihmisiä [0.918 s] liikkumaan*. Tässä esimerkissä tauko on melko pitkä, ja sen aikana Boris luultavasti miettii oikeaa nominaalimuotoa. Nominaalimuotoja ei ollut kolmosen saaneilla lainkaan tauon jälkeen, mikä saattaa kertoa siitä, että nelosen saaneilla on jo kykyä kompleksisempaan kielenkäyttöön kuin kolmosen saaneilla. Muista tapamuodoista kuin indikatiivista on myös Boriksen (ta4) esimerkki: *lapsen vanhemmille minä [1.083 s] voisin [0.857 s] antaa [0.496 s] sellainen neuvo*. Siinä lihavoitu tauko on konditionaalinen edellä. Tauko konditionaalinen edellä on melko pitkä, joten sen aikana Boris luultavasti miettii konditionaalinen oikeaa muotoa. Perusmuotoja oli enemmän, ja niistä esimerkki tulee Marialta (ta3): *kun en osaa et osaa yksin kävellä tai juosta tai [1.432 s] tehdä jotakin*. Tauko on pitkä, ja sen aikana Maria luultavasti miettii jatkoa sanoille *kävellä* ja *juosta*, mutta ei keksi mitään ja päättyy yleisempään *tehdä*-sanaan. Tauon aikana hän luultavasti miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa, mutta aika loppuu tähän, eikä hän ehdi enää sanoa mitään muuta.

4.3 Epäsujuva ja sujuva tauko

Sujuva ja epäsujuva tauko on esimerkiksi Ullakonon (2009: 55) määrittelemä tapa jaotella taukoja. Sujuvan ja epäsujuvan tauon rajaa voi olla vaikea määritellä, mutta tässä työssä sujuvaksi tauoksi on määritelty kaikki tauot, jotka ovat lausumien välissä, edeltävät konjunktiota tai relatiivipronominia tai ovat luettelon välissä. Tämä vastaa Goldman-Eislerin (1968: 13) luokittelua kieliopillisista tauoista. Vastaavasti epäsujuviksi tauoiksi määritelin Goldman-Eislerinkin mukaan epäkieliopilliset tauot, kuten kun tauko on keskellä lausumaa, kun tauko on kahden toistetun sanan tai fraasin välillä ja kun lauseen rakenne keskeytyy harkinnan tai väärän aloituksen takia. Lisäksi laskin epäsujuviksi myös sanojen sisällä olevat tauot. Tauojen aikaan en ole kiinnittänyt huomiota, vaikka mahdollisesti epäsujuviksi tauoiksi olisi voinut määritellä lausumien välissäkin olevat tauot, jos ne ovat tarpeeksi pitkiä, tai lausumien

sisällä olevat tauot määritellä sujuviksi, jos ne kestävät tarpeeksi vähän aikaa. Päätin kuitenkin määritellä sujuvat ja epäsujuvat tauot kuten edellä mainittiin, koska selvää rajaa taukojen kestossa ei ole olemassa.

Sujuvia taukoja oli huomattavasti vähemmän kuin epäsujuvia taukoja. Kolmosen saaneilla epäsujuvia taukoja oli keskimäärin 32,36 ja sujuvia 10,07, kun taas nelosen saaneilla epäsujuvia oli 39,13 ja sujuvia 11,13. Epäsujuvien taukojen määrä siis on huomattavasti suurempi nelosen kuin kolmosen saaneilla. Sujuvien taukojen määrässä sen sijaan ei ole huomattavaa eroa. Edelleenkin epäsujuvien taukojen määrän kasvu varmaan liittyy siihen, että nopeammassa puheessa ehtii pitää enemmän taukoja kuin hitaammassa. Miksi sujuvien taukojen määrä ei juuri eroa, jää arvailujen varaan.

4.3.1 Sujuva tauko

Sujuvia taukoja on kolmosen saaneilla keskimäärin 10,07 ja nelosen saaneilla 11,13. Eroa on noin yhden yksikön verran, mikä selittyy jo pelkästään sillä, että nelosen saaneilla on puheessaan enemmän taukoja. Marian (ta3) esimerkissä *yrityn kävellä kaksi kolme kertaa viikossa*. [1.401 s] *minusta se on hauskaa ja hyvä olo* tauko on melko pitkä. Sitä edeltää inessiivi *viikossa* ja sen jälkeen tulee elatiivi *minusta*. Luultavasti Maria miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa tauon aikana. Elenan (ta3) esimerkissä *talvella hiihdän ja luistelan* [1.004 s] *kesällä me pelaamme* [1.244 s] *pesäpalloa ja lentopalloa* lihavoitu tauko on sujuva. Tauko on melko pitkä, mutta ei kohtuuttoman. Sen ympärillä on *luistelan*, preesensmuoto, ja inessiivimuoto *kesällä*. Luultavasti Elena miettii tauon aikana, mitä sanoa seuraavaksi, sillä toinen pitkä ja epäsujuva tauko tulee pian sujuvan tauon jälkeen.

Helgan (ta3) esimerkissä *liikunta* [0.527 s] *on tärkeää se minun elämäni* [0.527 s] *mutta* [0.627 s] *kesällä* [0.632 s] *ei pysty paljon* [0.783 s] *hiihtämään* lihavoitu tauko on sujuva. Tässä kyseessä on kahden rinnakkaislausuman välinen tauko, joka edeltää *mutta*-sanaa. Taukoa edeltää nominatiivimuoto *elämäni*, ja sen jälkeen tulee partikkeli *mutta*. Heti *mutta*-sanon jälkeen tulee seuraava tauko, ja sen jälkeisen *kesällä*-inessiivin jälkeen tulee jälleen tauko. Taukojen aikana Helga luultavasti harkitsee aina seuraavia sanoja. Tanyan (ta3) esimerkissä *no mä tietysti en voisi* [1.314 s] *lop* [0.553 s] *luopua tietokoneesta tietysti* [0.687 s] *mä tarvitsen siitä koko ajan* [0.493 s] *työhön opiskeluun* lihavoitu tauko on sujuva. Taukoa edeltää partikkeli *tietysti*, ja sen jälkeen tulee pronomini *mä*. Luultavasti tauon aikana Tanya miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa, mutta toisaalta tauko on melko lyhyt, joten sen aikana ei ehdi kovin tarkkaan harkita, mitä sanoa.

Anyan (ta4) esimerkissä *kuten aktiivinen ihminen [0.409 s] harrastan [0.636 s] marjastusta sienestystä ja liikun mielelläni [0.515 s] metsässä [0.924 s] minun mielestä ää liikunta on erittäin tärkeää ihmiselle* lihavoitu tauko on sujuva. Taukoa edeltää inessiivi *metsässä*, ja sen jälkeen tulee genetiivi *minun*. Tauko on melko pitkä, ja sen aikana Anya luultavasti harkitsee, mitä sanoa seuraavaksi. Kestää melko kauan, ennen kuin hänellä on seuraava tauko, joten tauko on ollut riittävän pitkä seuraavan sanottavan asian miettimiseen. Petruksen (ta4) esimerkissä *ääm heillä on rajoitettu [1.322 s] ää määrä kauppoja [0.826 s] heidän kaupungissa [1.337 s] itse olen käyttänyt ja käytän säännöllisesti sitä [0.691 s] vaihtoehtoa* lihavoitu tauko on sujuva. Taukoa edeltää inessiivi *kaupungissa* ja sen jälkeen tulee sana *itse*. Tauko on pitkä, ja sen aikana Petrus luultavasti miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa.

Emilian (ta4) esimerkissä *joskus hinta on [0.326 s] halvempi kuin [0.822 s] aa kaupassa [0.694 s] mutta totta kai [0.524 s] aa [1.955 s] mm joskus on ongelmia* lihavoitu tauko on sujuva. Se on kahden rinnakkaislausuman välillä. Tauko ei ole kovin pitkä, mutta sen aikana Emilia luultavasti harkitsee seuraavia sanoja. Tauon edellä on inessiivi *kaupassa* ja sen jälkeen tulee partikkeli *mutta*. Esimerkissä taukoja on melko tiheästi, aina muutaman sanan välein, mutta tauot ovat enimmäkseen melko lyhyitä. Evelinan (ta4) esimerkissä *käytän itse paljon verkkokauppoja [0.797 s] koska se on aa [0.882 s] mun mielestä helpompi aa tapa ostaa tavaroita* lihavoitu tauko on sujuva. Tauon edellä on partitiivi *verkkokauppoja* ja sen jälkeen on partikkeli *koska*. Tauko on päälausuman ja sivulausuman välillä. Tauko ei ole kovin pitkä, mutta sen aikana Evelina luultavasti miettii, mitä sanoa seuraavaksi. Ei mene kovin kauan sujuvasta tauosta, ennen kuin tulee seuraava tauko. Se ei ole kovin pitkä, mutta sen aikana luultavasti mietitään seuraavaa sanottavaa asiaa.

4.3.2 Epäsujuva tauko

Epäsujuvia taukoja on kolmosen saaneilla keskimäärin 32,26 ja nelosen saaneilla 39,13. Ero on suuri, melkein seitsemän yksikköä, mutta se johtuu vain siitä, että nelosen saaneilla on muutenkin enemmän taukoja kuin kolmosen saaneilla. Epäsujuvia taukoja on kolmisen kertaa enemmän kuin sujuvia taukoja, ja niihin mahtuu mukaan monenlaisia variantteja. Olgan (ta3) esimerkissä *koska puistoissa on ei ole autoja ka [1.031 s] pou poukoa po ja [1.365 s] aa paljon ihmisiä aa tekevät sama samaa asiaa aa myös pyöräile [0.789 s] pyöräilevät* kaikki tauot ovat epäsujuvia. Ensimmäisessä esimerkissä hakee ensin jotain tuntemattomaksi jäävää sanaa sanomalla *ka*, ja hakee sitten pitkän tauon aikana *poukkoilla*-verbiä, mutta ei pääse tauon jälkeenkään haluamaansa lopputulokseen. Toista taukoa edeltää *ja*-sana, ja sen jälkeen tulee

täytetty tauko *aa*. Tauko on pitkä, ja sen aikana Olga luultavasti harkitsee seuraavia sanoja. Kolmas tauko on kahden saman sanan osien välillä, missä Olga hakee päätettä *vät*.

Katyan (ta3) esimerkissä *minu [1.228 s] meillä on niin paljon työtä että minä en kerkeä koskaan kä [0.461 s] käydä juoksemassa tai [0.433 s] vaikka [0.558 s] lenkillä* kaikki tauot ovat epäsujuvia. Ensimmäisessä tauossa on kyse siitä, että Katya aikoo ensin sanoa *minulla*, mutta vaihtaakin sen tauon aikana *meiksi*. Tauon jälkeen on pitkä tauoton jakso, joten luultavasti Katya miettii tauon aikana koko seuraavaa sanottavaa asiaa. Seuraavassa tauossa on kyse siitä, että Katya aloittaa sanan sanomalla *kä*, mutta ei saa sanottua sanaa loppuun, vaan vaatii tauon, jonka aikana hän miettii sanaa ja sanoo sitten *käydä*. Kolmannessa esimerkissä taukoa edeltää *tai*-sana ja sen jälkeen tulee *vaikka*-sana merkityksessä *esimerkiksi*. Tauko ei ole pitkä, joten se saattaa olla pelkkä hengitystauko. Neljännessä tauossa taukoa edeltää sama *vaikka*, ja sen jälkeen tulee sana *lenkillä*. Luultavasti Katya miettii tässä sanaa *lenkillä*.

Hannan (ta4) esimerkissä *usein me [0.749 s] istumme koulussa [0.535 s] tai töissä koko aika liikkumatta [0.398 s] sen kaikkien olisi ki [0.551 s] olisi hyvä harrastaa liikuntaa* kaikki tauot ovat epäsujuvia. Ensimmäisessä tauossa tauko on *me*-sanan ja *istumme*-sanan välissä. Tauko ei ole kovin pitkä, mutta luultavasti Hanna miettii sen aikana *istumme*-sanaa. Toinen tauko on *koulussa*-sanan ja *tai*-sanan välillä. Tämä tauko on lyhyt, mutta ei kuitenkaan niin lyhyt, että voisi olla pelkästään hengitystauko. Luultavasti Hanna miettii tässä, mitä sanoa seuraavaksi. Kolmas tauko puolestaan on *liikkumatta*-sanan ja *sen*-sanan välillä, ja se on todella lyhyt. Tässä on luultavasti kyseessä hengitystauko. Viimeinen esimerkin tauko on *ki-alun* ja *olisi*-sanan välillä. Vaikuttaa siltä, että Hanna on ensimmäiseksi halunnut sanoa, että olisi kiva harrastaa liikuntaa, mutta vaihtaakin sitten sanaan *hyvä* ja sanoo tauon jälkeen sanan *olisi* uudestaan.

Petruksen (ta4) esimerkissä *itse olen käyttänyt ja käytän säännöllisesti sitä [0.691 s] vaihtoehtoa ja myöskin aaam [0.616 s] minun [1.232 s] ää vanhemmat ja tutut ja [0.691 s] kaverit käyttävät sitä [2.403 s] hää mahdollisuutta* kaikki tauot ovat epäsujuvia. Ensimmäisen tauon ympärillä ovat *sitä*-sana ja *vaihtoehtoa*-sana. Tauko ei ole kovin pitkä, mutta sen aikana Petrus luultavasti harkitsee *vaihtoehtoa*-sanaa. Toinen tauko on täytetyn tauon *aaam* ja pronominin *minun* välillä. Tauko ei ole kovin pitkä, mutta sen jälkeen tulee vain yksi sana ja sitten jälleen tauko. Voi olla, että tässä kohdassa Petrus miettii jo vähän pidemmälle seuraavan tauonkin jälkeisiä sanoja. Kolmas tauko on *minun*-sanan ja täytetyn tauon *ää* välinen. Tauko on melko pitkä, ja sen aikana Petrus luultavasti hakee sanoja *vanhemmat ja tutut*. Neljäntä taukoa edeltää *ja*-sana, ja sen jälkeen tulee *kaverit*-sana. Tauko ei ole kovin pitkä, mutta sen aikana Petrus luultavasti miettii *kaverit*-sanaa. Viides tauko on todella pitkä, mutta lausuma

jatkuu sen jälkeen. Ennen taukoa on *sitä*-pronomini, ja sen jälkeen täytetty tauko *hää*. Pitkän tauon aikana Petrus luultavasti miettii koko seuraavaa sanottavaa asiaa.

4.4 Täytetyt tauot

Hiljaisen tauon sijaan joillakin vastaajilla on tapana käyttää täytettyjä taukoja (e. *filled pause*), kuten *öö*, *ää*, *aa*, *ee*, *mmm*, *hhh*, *ööm* ja *aam*. Ne vaikuttaisivat kaikki olevan suomen kielen mukaisia täytettyjä taukoja. Van Donzel ja Koopmans-van Beinum (1996: 1029–1032) toteavat, että dialogissa puhujan tarvitessa aikaa miettiä voi olla hyvä käyttää täytettyä taukoa, jotta vuoro pysyisi. Suomenkielisten täytettyjen taukojen käyttäminen kertoo hyvästä kielitaidosta, joskin osa täytetyistä tauoista saattaa olla samankaltaisia myös venäjän kielessä. Cenozin (1998: 6) tutkimuksessa yleisin täytetty tauko oli *eh*, joka on espanjan kielen yleisin täytetty tauko, vaikka tutkimushenkilöt puhuivat englantia.

Kolmosen saaneilla oli 166 ja nelosen saaneilla 216 täytettyä taukoa puheessaan. Keskimäärin kolmosen saaneilla oli 11,14 ja nelosen saaneilla 13,5 täytettyä taukoa. Eroa on noin kahden ja puolen yksikön verran, eli nelosen saaneet käyttävät enemmän täytettyjä taukoja kuin kolmosen saaneet. Täytetyt tauot ja hiljaiset tauot ovat kiinteästi tekemisissä toistensa kanssa. Esimerkiksi Olgalla (ta3) taukojen määrä on huomattavasti pienempi kuin muilla, koska hän sanoo niiden sijaan *aa*. Hänellä on puheessaan 15 täytettyä taukoa. Toisaalta Katarinalla (ta3) on melkein saman verran hiljaisia taukoja kuin muillakin, 35, vaikka hänellä on puheessaan 40 täytettyä taukoa, enimmäkseen *öö*. Myös täytettyjä taukoja käyttävällä Tatianalla (ta3) on puheessaan 50 hiljaista taukoa ja 22 täytettyä taukoa, Evelinalla (ta4) 40 hiljaista taukoa ja 27 täytettyä taukoa ja Evalla (ta 4) 53 hiljaista taukoa ja 31 täytettyä taukoa. Toisin sanoen taukojen määrä ei välttämättä vähennä täytettyjen taukojen määrää tai toisinpäin, vaikka joskus niin onkin.

Hiljaisten taukojen kanssa täytetyt tauot esiintyvät todella usein: tauon jälkeen täytettyjä taukoja on kolmosen saaneilla keskimäärin 7,79 ja nelosen saaneilla 9,19 ja taukojen edellä kolmosen saaneilla 4,43 ja nelosen saaneilla 5,69. Hiljaisten taukojen jälkeiset täytetyt tauot ovat siis huomattavasti yleisempiä kuin hiljaisia taukoja edeltävät täytetyt tauot. Tauot ilmeisesti luovat painetta tulla täytetyiksi, ja siksi täytettyjä taukoja on enemmän hiljaisten taukojen jälkeen kuin niiden edellä. Toisaalta täytettyjä taukoja on monesti myös muualla kuin hiljaisten taukojen yhteydessä, jolloin ne korvaavat taukoa. ’

Elenan (ta3) esimerkissä *Minä juoksen käyn erilaisia [0.884 s] aa kuntohalleja* täytetty tauko on hiljaisen tauon jälkeen. Tauko on keskipituinen ja sitä edeltää sana *erilaisia*. Hiljaisen tauon ja täytetyn tauon aikana Elena luultavasti hakee sanaa *kuntohalli* tai sen monikon partitiivin taivutusmuotoa. Olgan esimerkissä *mutta mä tykkään aa pyöräilemisestä niin paljon [0.576 s] mä [1.456 s] aa joka kesä mä pyöräile pyöräileminen aa [0.804 s] aa puistoissa ja kaduilla* on täytettyjä taukoja sekä hiljaisten taukojen yhteydessä että ilman hiljaisia taukoja. Ensimmäinen *aa* on *tykkään*-sanan ja *pyöräilemisestä*-sanan välillä. Täytetyn tauon aikana Olga luultavasti miettii sanaa *pyöräileminen* tai sen elatiivin taivutusmuotoa. Toinen *aa* on tauon jälkeen. Tauko on melko pitkä, joten sen aikana Olga luultavasti miettii, mitä sanoa seuraavaksi. Kolmas ja neljäs tauko ympäröivät melko pitkää taukoa, jonka aikana Olga luultavasti miettii sanoja *puistoissa ja kaduilla*.

Katarinan (ta3) esimerkissä *öö minä harrastan öö uidan [0.604 s] öö [1.253 s] öö käyn [0.438 s] öö [0.423 s] lasten kanssa joka viikolla öö sunnuntain tai öö lauantain uimahallissa [0.981 s] öö sinne on lisäksi vielä öö sauna* on paljon öö-täytettyjä taukoja, melkein jokaisen tai joka toisen sanan jälkeen. Öö-täytetyn tauon käyttäminen kuuluu selvästi Katarinan puhe-tyyliin. Ensimmäinen ja toinen *öö* ovat ilman taukoa. Kolmas ja neljäs *öö* ovat taukojen välissä, samaten viides. Kuudes ja seitsemäs *öö* ovat jälleen ilman taukoja, ja kahdeksas on tauon jälkeen. Yhdeksäs *öö* on jälleen ilman taukoa. Hiljaisten taukojen ja öö-täytettyjen taukojen aikana Katarina luultavasti miettii seuraavaa sanottavaa asiaa. Kaiken kaikkiaan täytetyt tauot ovat hyvin monipuolinen ilmiö, jonka yhteys hiljaisiin taukoihin on moniulotteista.

5 PÄÄTELMÄT

Tässä tutkimuksessa olen tutkinut taukoja monelta eri kantilta, ja tauotus onkin osoittautunut erittäin monitahoiseksi ilmiöksi. Tuloksissa on jonkin verran eroa siihen, mitä aiemmat tutkimustulokset tauoista kertovat. Kaiken kaikkiaan tauot ovat luonteva osa puheen prosessointia, vaikka useimmat tauot ovatkin määritelmällisesti epäsujuvia.

Ensimmäinen merkittävä tulos on se, että nelosen saaneet pitävät aineistossa enemmän taukoja kuin kolmosen saaneet. Tulos poikkeaa merkittävästi Yleisten kielitutkintojen puhumisen arviointikriteereistä, joissa tasoarvion kolme kohdalla sanotaan taukojen olevan yleisiä ja tasoarvion neljä kohdalla niiden olevan harvinaisia. Toisaalta myös Cenozin (1998: 8) tutkimuksessa paremmin englantia toisena kielenä puhuvat pitivät enemmän taukoja kuin heikommin puhuvat. Tutkimukseni perusteella nelosen saaneiden henkilöiden tauot ovat kylläkin lyhyempiä kuin kolmosen saaneilla, vaikka yhteensä taukoihin käytetty aika on suunnilleen samansuuruinen.

Merkittävä tulos on myös se, että taukoja pidetään huomattava prosenttiosuus koko puhumiseen käytettävästä ajasta. Nelosen saaneiden henkilöiden puhenopeus on suurempi kuin kolmosen saaneiden, mikä selittää sen, että he ehtivät pitää enemmän taukoja ilman, että se vaikuttaa vaikutelmaan sujuvuudesta. Heidän pitämänsä tauot eivät myöskään erotu niin selkeästi, koska ne ovat lyhyempiä. On mahdollista, että nelosen saaneet puhuvat useampien taukojensa vuoksi yleisemmin kieliopillisesti oikein, koska he ehtivät miettiä puhettaan etukäteen. Voi siis olla, että taukojen määrä vaikuttaa puheen tarkkuuteen. Myös täytettyjä taukoja on nelosen saaneilla enemmän kuin kolmosen saaneilla, joten nelosen saaneilla on selkeästi suurempi tarve pitää tauot lyhyinä ja saada ne täytettyä. Laajempi tutkimus aiheesta voisi kertoa paremmin, mistä kolmosen ja nelosen saaneiden henkilöiden erot johtuvat.

Strangertin mukaan hitaassa puheessa taukoja on tiheämmin kuin nopeassa (Ullakonoja 2009: 56). Myös Goldman-Eisler (1968: 24) on havainnut, että mitä pidempiä ja mitä tiheämmin taukoja on, sitä hitaampi on puheen kokonaisnopeus. Tutkimuksessani sain kuitenkin aivan päinvastaisia tuloksia, sillä tasoarvion neljä saaneet, jotka puhuivat nopeammin kuin tasoarvion kolme saaneet, pitivät myös enemmän taukoja. Jotta tulokset olisivat luotettavia, tätä pitäisi kuitenkin tutkia enemmän ja suuremmalla aineistolla. Lisäksi eroja voi aiheuttaa se, että sekä Stangert että Goldman-Eisler tutkivat äidinkieliä puhujia, kun taas tässä tutkimuksessa kyse on toisen kielen puhujista. Tässä aineistossa on lisäksi se huono puoli, että Yleisten kielitutkintojen keskitasolla tasoarvio neljä on korkein mahdollinen arvosana, joten

osa nelosen saaneista on saattanut olla tasoarvioltaan lähempänä viitosta kuin nelosta. Tämä ei kuitenkaan merkittävästi vaikuta tutkimustuloksiin. Kiinnostavaa olisi kuitenkin vertailla, miten tasoarvion viisi ja kuusi tauot eroavat tasoarvion kolme ja neljä saaneista – lisääntyvätkö ja lyhenevätkö tauot vielä entisestään, kun tasoarvio kasvaa, vai vähenevätkö ne?

Tuloksista ilmenee, että etenkin täytetyillä tauoilla ja partikkeleilla on kiinteä suhde taukoihin. Täytetyt tauot korvaavat taukoja, mutta toisaalta joillain puhujilla ne ovat vielä taukojen lisänä eivätkä sinällään vähennä taukojen määrää. Partikkelit lienevät yleisiä siksi, että niiden ympärillä on usein sujuvan tauon paikka. Muitakin syitä voi olla, mutta niiden selvittämiseen vaadittaisiin laajempaa tutkimusta. Myös Fox Treen (2001: 320–325) tutkimuksessa täytettyjen taukojen edellä ja jäljessä oli usein hiljainen tauko.

Eniten tutkimuksessa oli lausuman sisällä olevia taukoja, jotka ovat myös useimmissa tapauksissa epäsujuvia taukoja, joita voi kutsua esimerkiksi epäröintitauoiksi. Mm. Chafe (1980: 178–179) toteaa, että epäröintitauot ovat monikäyttöisiä, kuten jo luvussa 2.3 olen ker-tonut. Myös sujuvia taukoja, kuten lausumien välillä olevia taukoja, esiintyy jonkin verran. Sujuvista ja epäsujuvista tauoista kirjoittaa esimerkiksi Ullakonoja (2009), joka on myös ver-rannut mm. Goldman-Eislerin jaottelua omaansa. Sanan sisällä olevia taukojakin on aineistos-sa jonkin verran, ja niiden kohdalla voi olla, että venäjänkieliset informantit ovat siirtäneet omalle kielelleen tyypillistä tavun painottamista suomen kieleen, kuten Ullakonoja (2009) toteaa venäjän kielestä.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni kysyin, millaisissa kohdissa taukoja pidetään, ja kuinka pitkiä tauot ovat. Siihen sain vastaukseksi, että taukoja pidetään lausumien sisällä, lausumien välissä, sanan sisällä, kahden saman sanan osan sisällä ja muissa mahdollisissa kohdissa. Lisäksi taukoja pidetään kaikkien sanaluokkien edellä ja jäljessä ja kaikkien sija- ja verbimuotojen yhteydessä. Yleisimmät taukojen paikat ovat lausumien sisällä, partikkelin ja täytetyn tauon edellä ja jäljessä ja nominatiivin ja indikatiivin preesensin jäljessä. Sijamuotoja ja verbimuotoja ennen taukoa en tutkinut. Tauot ovat kolmosen saaneilla keskimäärin 1.026 sekuntia pitkiä, kun taas nelosen saaneilla vain 0.887 sekuntia pitkiä. Taukoa pitävät kolmo-sen saaneet yhteensä 42.297 sekuntia ja nelosen saaneet 43.448 sekuntia.

Toisessa tutkimuskysymyksessäni kysyin, millaisia eroja tasoarvion 3 ja 4 saaneilla on tauoissa. Kaiken kaikkiaan kolmosen saaneilla on vähemmän, mutta pidempiä taukoja kuin nelosen saaneilla. Yhteensä taukoihin käytetty aika on suunnilleen sama. Koska taukoja on nelosen saaneilla enemmän, myös eri sanaluokkien edellä ja jäljessä on nelosen saaneilla use-ampia taukoja kuin kolmosen saaneilla. Nelosen saaneiden nopeampi puhenopeus selittänee, miksi he ehtivät pitää enemmän taukoja kuin kolmosen saaneet, vaikka edellä tässäkin luvus-

sa onkin mainittu, että useat tutkijat ovat yhdistäneet hitaan puhenopeuden useampiin taukoihin.

Tässä tutkimuksessa ei saatu vastauksia sille, miksi taukoja ylipäätään pidetään puheessa. Sitä olisi mielenkiintoista tutkia aineistolla, jonka informantteja voisi haastatella heidän tauoistaan. Seuraavaksi listaan kuitenkin joitain syitä taukoihin: Taukoja pidetään, koska haetaan sanaa, koska mietitään, mitä seuraavaksi sanotaan, koska halutaan ajatella hetki tai koska halutaan pitää hengitystauko. Lisäksi on olemassa sujuvia taukoja, jotka ovat luonteva osa puhetta. Luultavasti osan taukojen aikana informantit lukevat uudestaan tehtävänantoa tai omia muistiinpanojaan. Huomattava ero on myös sillä, miettiikö henkilö yhtä sanaa vai koko seuraavaa sanottavaa asiaa. Myös Ullakonojan (2009: 52) jaottelussa on suhteellisen samankaltaisia taukojen syitä.

Koska taukoja pitivät nelosen saaneet useammin kuin kolmosen saaneet, voi miettiä, ovatko epäsujuvatkin tauot kuitenkin sujuvan puheen ilmiö eivätkä vain merkki epäsujuvuudesta. Tätä pitäisi tutkia eri tutkimuksessa, jossa aineistona olisi äidinkielisten puhujin samantyyppisiä puhe-suorituksia – silloin nähtäisiin, millaisissa kohdissa äidinkielisten puhujat pitävät taukoja, ja ehkä useampia taukotyyppisiä voitaisiin luokitella sujuviksi. Muita tutkimuksen aiheita voisivat olla, miten erikieliset henkilöt pitävät suomenkielisessä puheessaan taukoja, miten eri kielillä pidetään taukoja ja millaisia tauot ovat dialogisessa puheessa. Myös suomen kielen yleisimpiä täytettyjä taukoja voisi olla hedelmällistä tutkia, samaan tapaan kuin esimerkiksi Fox Tree (mm. 2001) ja Bailey ja Ferrera (2007) ovat tutkineet englannin kielen täytettyjä taukoja.

Tutkimustulosten perusteella on mahdollista suunnata suomi toisena kielenä -opetusta niin, että taukoihin eniten liittyviä kielioppiasioita ja muita opetettavia seikkoja painotettaisiin. Myös sujuvaa tauottamista olisi hyvä opettaa toista kieltä harjoitteleville, samoin kuin asiaankuuluvia täytettyjä taukoja, joilla pitää vuoroa tauon aikana.

Tämän tutkimuksen heikkoutena on se, että siinä tutkitaan vain venäjänkielisten henkilöiden taukoja. Tutkimuksen perusteella ei voida siis sanoa mitään muunkielisten henkilöiden pitämistä tauoista: ehkä nämä tulokset tosiaan pätevät vain venäjänkielisiin henkilöihin ja muunkielisillä informanteilla tulokset olisivatkin aivan erilaisia. Lisäksi tutkittavia henkilöitä on suhteellisen vähän, mikä osaltaan vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen: suuremmasta aineistosta olisi mahdollista nähdä, pitääkö tosiaan paikkansa, että nelosen saaneet pitävät taukoja useammin ja lyhyempinä kuin kolmosen saaneet. Monissa tutkimuksissa taukojen alin kesto on 0.2 sekuntia tai 0.25 sekuntia (Ullakonoja 2009: 57), mikä myös hieman vaikuttaa siihen, miten paljon taukoja tutkimuksessa on havaittu. Toisenlaisella rajauksella tauoiksi

määriteltäviä ajanjaksoja voisi siis olla huomattavastikin enemmän. Koska tauot on mitattu manuaalisesti, virheitä varmasti on jonkin verran. Monien informanttien nauhoituksia olen kuitenkin kuunnellut useamman kerran, mikä vähentää virheen mahdollisuutta.

Laadullisena tutkimuksena tutkimus on kuitenkin melko laaja, ja havaittuja taukoja on suhteellisen paljon. Määrälliseksi tutkimukseksi informanttien määrä on liian pieni, vaikka tutkimuksessa laskenkin jonkin verran erilaisia keskiarvoja ja suhteellisia ilmenemisiä. Myös se, että tutkimuksessa on käytetty vain yhtä kolmesta arvioidusta puhenäytteestä, vaikuttaa jonkin verran tutkimustuloksiin. Tutkitun lisäksi voisi olla hyvä saada taukoilmiöstä muunlaistakin käsitystä, esimerkiksi vertailla suomea toisena kielenä puhuvien taukoja äidinkielisten puhujien taukoihin tai haastatella informanteja siitä, millaisia taukoja he ovat mielestään pitäneet. Tämän tutkimuksen fokus on taukojen paikassa, mitä käsitelläänkin melko laajasti. Yhteys aiempaan tutkimukseen on olemassa, vaikka paikoin se saattaakin olla hieman hatara. Tutkimuskysymykset ovat haastavia, mutta niihin on löydetty suhteellisen hyvin vastauksia.

Kaiken kaikkiaan tämän tutkimuksen perusteella ilmenee, että taukoilmiö on varsin monimutkainen prosessi, jota voi tutkia monella eri tasolla. Tulokset olivat jossain määrin odotettuja ja jossain määrin odottamattomia, ja niitä olisi helppo hyödyntää esimerkiksi suomi toisena kielenä -opetuksessa ja Yleisten kielitutkintojen arvosteluperusteissa.

LÄHTEET

- Arnold, Jennifer E. & Hudson Kam, Carla L. & Tanenhaus, Michael K. 2007: If you say *thee uh* you are describing something hard: The on-line attribution of disfluency during reference comprehension. – Greene, Robert (toim.), *Journal of experimental psychology: Learning, memory and cognition* 2007 33 s. 914–930.
- Bailey, Karl G.D. & Ferreira, Maria Fernanda 2007: The processing of filled pause disfluencies in the visual world. – van Gompel, Roger P.G, Fischer, Martin H., Murray Wayne S. & Hill, Robin. L. (toim.), *Eye Movements: A Window on Mind and Brain* s. 486–500. Oxford: Elsevier Inc.
- Beattie, Geoffrey W. & Butterworth, B.L. 1979: Contextual probability and word frequency as determinants of pauses and errors in spontaneous speech. – *Language and speech* 22/3 s. 201–211.
- Besson, Mireille, & Faita, Frederique & Czernasty, Claire, & Kutas, Marta 1997: What's in a pause: Event-related potential analysis of temporal disruptions in written and spoken sentences. *Biological Psychology* 46 s. 3–23. California: Elsevier Inc.
- Brennan, Susan. E. & Schober, Michael. F. 2001: How listeners compensate for disfluencies in spontaneous speech. *Journal of Memory and Language* 44 s. 274–296.
- Brown, Eric & Miron, Murray S. 1971: Lexical and syntactic predictors of the distribution of pause time in reading. *Journal of verbal learning and verbal behavior* 10 s. 658–668.
- Butterworth, Brian 1975: Hesitation and semantic planning in speech. *Journal of psycholinguistic research* 4/1, s. 75–87.
- Cecot, Michela 2001: Pauses in simultaneous interpretation: a contrastive analysis of professional interpreters' performances. *The Interpreters' Newsletter* n. 11/200 s. 63–85.
- Cenoz, Jasone 1998: Pauses and communication strategies in second language speech. Basque Country: Eric.
- Chafe, Wallace L. 1980: *The pear stories: Cognitive, cultural, and linguistic aspects of narrative production*. Norwood, NJ: Ablex
- Corley, Martin & Macgregor, Lucy J. & Donaldson, David I. 2006: It's the way that you, er, say it: Hesitations in speech affect language comprehension. – *Cognition* 105 s. 658–668.
- Corley, Martin & Stewart, Oliver W. (2008): Hesitation Disfluencies in Spontaneous Speech:

- The Meaning of um. *Language and Linguistics Compass* s 589–602. Edinburgh: University of Edinburgh.
- Deese, James 1980: Pauses, prosody, and the demands of production in language. – Hans W. Dechert & Manfred Raupach (toim.), *Temporal Variables in Speech* s. 69–84. The Hague: Mouton.
- Dingemanse, Mark & Torreira, Francisco & Enfield, N. J. 2013: Is “huh” a universal word? Conversational infrastructure and the convergent evolution of linguistic items. – Bolhuis, Johan J.(toim.), *Plos one* 8/11 s. 1–10.
- Duez, Danielle 1985: Perception of silent pauses in continuous speech. *Language and speech* 28/4 s. 377– 389.
- Fox Tree, Jean. E. 2001: Listeners’ uses of um and uh in speech comprehension. *Memory & Cognition* 29 s. 320–326.
- Fox Tree, Jean E. 1995: The effects of false starts and repetitions on the processing subsequent words in spontaneous speech. *Journal of memory and language* 34 s. 709–738.
- Genc, Bilal & Mavasoglu, Mustafa & Bada, Erdogan 2011: Pausing preceding and following *à/de* in infinitive phrases in the production of native and non-native speakers of French. – *Arizona Working Papers in SLA & teaching* 18 s. 1–11.
- Goldman-Eisler, Frieda 1968: Psycholinguistics: Experiments in spontaneous speech. London: Academic press.
- Grosjean, Francois & Grosjean, Lysiane & Lane, Harlan 1979: The patterns of silence: Performance structures in sentence production. – *Cognitive psychology* 11 s 58–81.
- Hakulinen, Auli 1997: Vuorottelujäsennys. – Liisa Tainio (toim.), *Keskusteluanalyysin perusteet* s. 32–55. Tampere: Vastapaino
- Heldner, Mattias & Edlund, Jens 2010: Pauses, gaps and overlaps in conversation. – *Journal of phonetics* 38 s. 555–568.
- Hakulinen, Auli et al. (2004): *Iso suomen kielioppi*. SKS:n toimituksia (SKST) 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Krivokapic, Jelena 2007: Prosodic planning: Effects of phrasal length and complexity on pause duration. *Journal of phonetics* 35 s. 162–179.
- Kylänpää, Esa 1982: Puhekielen tauotuksesta. – M.K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia puhekielistä* s. 97–108. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 14. Turku: Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, Turun yliopisto.
- Leinonen, Anne 2015: ”Riittää kun saa selvää.” Vieraalla aksentilla tuotettu suomi nuorten arvioimana. *Jyväskylä Studies in Humanity* 275. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- MacGregor, Lucy J. & Corley, Martin & Donaldson, David I. 2009: Not all disfluencies are equal: The effects of disfluent repetitions on language comprehension. – Small, Steven (toim.) *Brain and language* 111 s. 36–45.
- MacGregor, Lucy J. & Corley, Martin & Donaldson, David I. 2010: Listening to the sound of silence: disfluent silent pauses in speech have consequences for listeners. –Rugg, M. D. (toim.) *Neuropsychologia* 48 s. 3982–3992.
- Maclay, Howard & Osgood, Charles E. 1959: Hesitation phenomena in spontaneous English speech. – *Word volume 15/1* s 19–44.
- Markkanen, Hanna 2010: Näin väärä vastaus pyyhitään pois puhekokeessa. Uudelleenaloitukset Yleisten kielitutkintojen koevastauksissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Mattys, Sven L. & Clark, Jamie H. 2002: Lexical activity in speech processing: evidence from pause detection. – *Journal of memory and language* 47 s. 343–359.
- Mattys, Sven L. & Pleydell-Pearce, Christopher W. & Melhorn, James F. & Whitecross, Sharon E. 2005: Detecting silent pauses in speech. A new tool for measuring on-line lexical and semantic processing. – *Psychological science* vol. 16, number 12. s. 958–964.
- Megyesi, Beáta & Gustafson-Capkova Sofia 2002: Production and perception of pauses and their linguistic context in read and spontaneous speech in Swedish. *Interspeech* s. 1–5.
- O’Connell, Daniel C. & Kowal, Sabine 1980: Prospectus for a science of pausology. – Dechert, Hans W. & Raupach, Manfred (toim.), *Temporal variables in speech: studies in honour of Frieda Goldman-Eisler* s. 3–10. Hague: Mouton publishers.
- Rose, Ralph Leon 1998: The communicative value of filled pauses in spontaneous speech. Birmingham: University of Birmingham.
- Stenberg, Marika 2012: Venäläisten maahanmuuttajien suomen intonaatio. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto Kielten laitos.
- Tauberer, Joshua 2008: Predicting intrasentential pauses: is syntactic structure useful? – Barbosa, Plinio A. & Madureira, Sandra & Reis, César (toim.) *Proceedings of the speech prosody. 2008 conference* s. 405–408. Brazil: Campinas.
- Toivola, Minnaleena 2011: Vieraan aksentin arviointi ja mittaaminen Suomessa. Helsinki: Helsingin yliopisto käyttäytymistieteellinen tiedekunta.
- Ullakonoja, Riikka 2008: Pausing as an indicator of fluency in the Russian of Finnish learners. – Barbosa, Plinio A., Madureira, Sandra, Reis, César (toim.) *Proceedings of the Speech Prosody 2008 Conference* s. 339–342. Brazil: Campinas.
- Ullakonoja, Riikka 2009: Fluency development in L2 during study abroad: Finnish students of Russian. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

- Ullakonoja, Riikka 2011: Da. Eto vopros! Prosodic development of Finnish students' read-aloud Russian during study in Russia. Jyväskylä: Jyväskylä university printing house.
- van Donzel, Monique E. & Koopmans-van Beinum 1996: Pausing strategies in discourse in Dutch. *Proc. ICSLP'96 vol. 2.* s. 1029–1032. USA: Philadelphia.
- Watanabe, Michiko & Hirose, Keikichi & Den, Yasuharu & Minematsu, Nobuaki 2007: Filled pauses as cues to the complexity of upcoming phrases for native and non-native speaker. – *Speech and communication* 50 s. 81–94.
- Wood, David 2010: Formulaic Language and Second Language Speech Fluency: Background, Evidence and Classroom Applications. London: Continuum International Publishing Group.
- Yleiset kielitutkinnot: puhumisen arvosteluperusteet.
- Yleisten kielitutkintojen korpus.
- Zellner Birgitte 1994: Pauses and the temporal structure of speech. – Keller, E. (toim.) *Fundamentals of speech synthesis and speech recognition* s. 41–62. Chichester: John Wiley.

LIITTEET

LIITE 1

Taulukko 8: Osallistujataulukko

Nimi	Ikä	Tasoarvio Yki- kokeessa	Sukupuoli	Suomea opiskeltu aika vuosina	Aihe
Alina	42	3	nainen	4–6 v	liikunta
Maria	44	3	nainen	1–3	liikunta
Elena	29	3	nainen	alle 1	liikunta
Olga	37	3	nainen	1–3	liikunta
Katya	27	3	nainen	1–3	liikunta
Tatiana	44	3	nainen	1–3	liikunta
Helga	34	3	nainen	alle 1	liikunta
Kristina	24	3	nainen	1–3	liikunta
Tanya	27	3	nainen	7–9	tekniikka
Katarina	32	3	nainen	alle 1	liikunta
Vania	25	3	nainen	1–3	liikunta
Pavlo	31	3	mies	1–3	liikunta
Mikael	36	3	mies	1–3	liikunta
Anna	55	3	nainen	alle 1	liikunta
Samuel	33	3	mies	1–3	liikunta
Vladimir	29	3	mies	puuttuva tieto	tekniikka
Boris	38	4	mies	4–6	liikunta
Moriz	44	4	mies	1–3	liikunta
Sergei	26	4	mies	alle 1	liikunta
Svetlana	27	4	nainen	10 tai yli	tekniikka
Hanna	33	4	nainen	1–3	liikunta
Anya	55	4	nainen	1–3	liikunta
Sonya	62	4	nainen	1–3	verkko- kauppa
Petrus	27	4	mies	1-3	verkko- kauppa

Emilia	26	4	nainen	alle 1	verkko- kauppa
Evelina	26	4	nainen	7-9	verkko- kauppa
Ivan	38	4	mies	4-6	verkko- kauppa
Roman	50	4	mies	alle 1	aika
Aleksei	26	4	mies	1-3	miesten ja naisten eri- laiset työt
Lena	28	4	nainen	7-9	aika
Eva	20	4	nainen	alle 1	miesten ja naisten eri- laiset työt
Antonina	31	4	nainen	1-3	aika

LIITE 2: Esimerkki litteroinnista (Kristina, ta3)

nyt minä liikuntaan [0.541 s] lii nyt minä harrastan luistimista [0.496 s] öö [0.496 s] minä liikun ehkä yks kerran viik viikko joskus minä käyn kuntosalil- [0.406] sa [0.601 s] ja minun mieheni myös käy [0.451 s] mutta hän enemmän [0.526 s] ehkä öö kolme [0.511 s] kerran viikossa ennen minä harrastan [0.345 s] hiihtomista [0.586 s] aa ehkä se seitsemän vuotta minä harrastin [0.586 s] tästä [0.706 s] öö hiihtomista ja sitten minä harrastin juoksemista. [0.586 s] Minä [0.616 s] olen osallistunut öö kilpailussa [0.406 s] monta kerrassa [0.406 s] aa [0.616 s] koulussa koulussa ja sitten yliopistossa minä pidän [0.376 s] aa liikkuminen ja [0.466 s] minä ajattelen että hyvä kunto [0.586 s] se on parempi mieli [0.811 s] aa [1.592 s] liikkuminen on minun mielestäni on ihan tärkeä koska [0.616 s] se tehdä se [0.511 s] teen [0.571 s] sie se tekee [0.721 s] öö [0.466 s] sinu sinulle [0.426 s] terve [0.601 s] se antaa terve [1.127 s] hhhe minä ajattelen että lapset [1.036 s] lapselle ihan tärkeää [0.360 s] aa [1.337 s] liiku tarpeeksi [0.736 s] öö [0.736 s] koska se on ikävä juttu jos [0.586 s] öö kun lapset kehu- taan [0.451 s] ei ää [0.586 s] voi [0.466 s] harrastaa [0.871 s] mm [0.676 s] harrastaa [0.931 s] öö [0.676 s] joku sporttista [0.466 s] urheilemista [1.697 s] hhh joo [0.901 s] mutta jos [0.541 s] sinä harrastat aa [0.526 s] mm jos sinä aloitat harrastat [0.451 s] aa käy käydä kunto- salissa ensin sinulla on [0.556 s] aa [0.616 s] kaikkia [0.481 s] juomava [0.601 s] aa